

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Elevers användning av mobiltelefon i klassrummet

Kjell Jöngren och Gustav Johansson

LAU690

Handledare: Hans Ekbrand

Examinator: Jan Strid

Rapportnummer: VT08-2480-01P

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen: LAU 690

Titel: Elevers användning av mobiltelefon i klassrummet

Författare: Kjell Jöngren och Gustav Johansson

Termin och år: Vårterminen 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Hans Ekbrand

Examinator: _____

Rapportnummer: _____

Nyckelord: Mobiltelefon, störning, disciplin, klassrumsklimat

Sammanfattning

Undersökningen bygger på en enkätundersökning genomförd på gymnasieskolor i Västra Götalands län. Syftet med uppsatsen är att beskriva och förklara hur mobiltelefonen används i klassrummet under lektionstid, om och i vilken grad den uppfattas som störande, hur och i vilken omfattning mobiltelefonen används inom skolarbetet i klassrummet samt hur attityderna ser ut kring de regler som omfattar mobiltelefonianvändning under lektionstid i klassrummet.

Undersökningen har genomlysts av dels en univariat analys följt av bivariat analys där yrkesförberedande program jämförts med studieförberedande program.

Studien visar att mobiltelefonanvändning är vanlig under lektionstid, särskilt SMS funktionen används ofta. Mobiltelefonanvändning generellt men särskilt uppringning och svarande var mer omfattande på yrkesförberedande program. Mobiltelefonen används sällan som tillgång i undervisningen, vid de tillfällen den används är det nästan uteslutande miniräknarfunktionen

Förord

Vi som genomfört detta examensarbete heter Kjell Jöngren och Gustav Johansson. Båda är verksamma som lärare (2008), Kjell på Teknikprogrammet och Gustav på Medieprogrammet. Arbetet med denna undersökning påbörjades september 2007 och enkätundersökningen genomfördes december 2007 och januari 2008. Kontakten mellan oss har skett via telefon, e-post samt regelbundna träffar. Det har inte varit en strikt uppdelning av arbetet utan båda har varit involverade i samtliga delar även om Gustav har arbetat mer med teori och metoddelarna och Kjell har gjort mer arbete vad gäller statistikbearbetning.

Innehållsförteckning:

Förord.....	3
1 Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	6
2 Syfte.....	8
2.1 Frågeställningar.....	8
2.2 Centrala begrepp och definitioner.....	8
3 Teori.....	10
3.1 Val av teori.....	10
3.2 Genomgång av använda källor.....	10
3.2.1 Manfred Hofer.....	10
3.2.2 Donald Broady.....	11
3.2.3 Mattias Köhlmark.....	11
3.2.4 Ann-Marie Kveli.....	12
3.2.5 Övriga källor.....	12
4 Metod.....	14
4.1 Genomförande.....	14
4.1.1 Insamling av data.....	14
4.1.2 Urval.....	14
4.1.3 Avgränsning.....	15
4.2 Etiska överväganden.....	15
4.3 Statistisk analys.....	16
4.3.1 Validitet, reliabilitet och generalitet.....	16
4.3.2 Skalnivåer.....	17
4.3.3 Univariat och bivariat analys.....	17
4.4 För och nackdelar med vår metod.....	18
5 Resultat.....	19
5.1 Disposition av resultat.....	19
5.2 Användning av mobiltelefon i klassrummet.....	19
5.2.1 Univariat analys.....	19
5.2.2 Bivariat analys.....	22
5.2.2.1 Yrkes- och studieförberedande program.....	23
5.3 Störningar på grund av mobiltelefonianvändning i klassrummet.....	27
5.3.1 Univariat analys.....	27
5.3.2 Bivariat analys.....	29
5.4 Mobiltelefonen som tillgång i undervisningen.....	32
5.4.1 Univariat analys.....	32
5.4.2 Bivariat analys.....	35
5.5 Attityder gentemot regler kring användande av mobiltelefon i klassrummet.....	36
5.5.1 Univariat analys.....	36
5.5.2 Bivariat analys.....	39
6 Slutsats och diskussion.....	43
6.1 Reflektion.....	45
6.2 Sammanfattning.....	47
6.3 Förslag till vidare forskning.....	47
7 Referenser.....	48
7.1 Tryckta källor.....	48
7.2 Digitala källor.....	49
7.3 Rapporterna och artiklar.....	50
8 Bilagor.....	51
8.1 Elevenkäten.....	51
8.2 Lärarenkäten.....	56

1 Inledning

På varje skola ska det finnas regler som syftar till att skapa arbetsro i skolan....
...I ordningsreglerna kan man komma fram till vad som ska gälla för användandet av exempelvis mobiltelefoner på skolan. I regel ska mobiltelefoner inte vara på under pågående undervisning. Läraren kan kräva att mobiltelefonen lämnas till läraren eller att eleven lägger den på en i klassrummet anvisad plats. Mobiltelefonen bör lämnas tillbaka efter lektionen. Om en elev ändå stör undervisningen med mobiltelefonen kan läraren visa ut eleven från resten av lektionen.¹

Många lärare och rektorer känner sig osäkra på vilka åtgärder de får vidta för att komma till rätta med många av de ibland svåra situationer som kan uppstå i skolan. Ordningsreglerna ska fungera som verktyg för lärarna i sådana situationer.²

Ändring i skollagen ovan, som trädde i kraft den 1/8 2007, ger lärare och rektor rätt att avgöra när en mobiltelefon är störande i klassrummet och ges då möjlighet att tillfälligt beslagta mobiltelefonen. Upprepas störningen får rektor beslagta mobiltelefonen till dess att förälder kommer till skolan för att hämta telefonen.

Enligt skolminister Jan Björklund räcker det med att eleven ”stör sig själv”, t.ex. tar emot ett SMS för att det ska vara tillräckligt störande för beslagtagande.³ Men en lärare får inte tilltvinga sig telefonen mot elevens vilja, inte heller elevernas väskor eller kläder får sökas igenom.⁴

Sveriges elevråd SVEA tar kraftigt avstånd från Björklunds proposition och menar att den inspireras av tysk disciplinär skola och en tillbakagång till äldre förhållanden. Och ifrågasätter att lärare vid sidan av polisen är redo att beslagta privat egendom baserat på subjektivt tyckande.⁵

I vissa länder, som till exempel Italien, är det totalförbud mot mobiltelefoner i skolan. Detta efter upprepade företeelser som mobbning genom mobiltelefonens funktioner samt att de användes till att fuska.⁶ I Sverige finns inte ett totalförbud utan varje lärare ges möjlighet att själv avgöra om mobiltelefonianvändande är tillräckligt omfattande att beslagtagning krävs.

Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan skall förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver. Eleverna skall också kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt.⁷

I skolan regleras användandet av mobiltelefoner. Utanför skolan, i samhället som eleverna skall fostras till att verka i, är mobiltelefonanvändning inte lika reglerad av fasta regler. Däremot finns det oskrivna koder som reglerar användandet, framför allt vid folksamlingar som möten och föreläsningar. Att inte störa omgivningen med mobiltelefonen är en fråga om respekt och det är skolans uppgift att lära ungdomarna vad som sker då mobiltelefonen blir ett problem.

¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/1488> (080522)

² <http://www.skolverket.se/sb/d/1488;jsessionid=156F05531DA0A22D226E1C809F8BBF0B> (20071001)

³ <http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?artikel=1158835> (20071001)

⁴ <http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?artikel=1158835> (20071001)

⁵ www.svea.org/sveaCMS//getFile.php?fileId=1884 (20071001)

⁶ http://educationalissues.suite101.com/blog.cfm/italy_bans_cell_phones_in_school (20080517)

⁷ Lpf 94 s.7

Inom gymnasieskolan finns det skillnader på yrkesförberedande respektive studieförberedande program. Det handlar bland annat om att yrkesförberedande program har fler praktiska ämnen. Detta innebär att mobiltelefonerna eventuellt har olika betydelser beroende på vilket program man tittar närmare på. Man kan förvänta sig att program med mer undervisning baserad på föreläsningar och genomgångar (studieförberedande program), riskerar högre störningsfrekvens än de mer praktiskt inriktade programmen.

Det är anmärkningsvärt att trots att diskussioner kring mobiltelefonanvändning under lektionstid pågått i runt ett decennium⁸, så finns det inte mycket statistik på i vilken omfattning mobiltelefonen används och eventuellt stör under lektionstid. Vår uppsats kan därför fylla en viktig funktion i skoldebatten kring detta.

1.1 Bakgrund

Våra egna erfarenheter som lärare visar att mobiltelefonens vara eller icke vara i klassrummet är en relativt komplex företeelse⁹. Det visar sig vid diskussioner om ordningsregler att eleverna ofta vill ha strängare regler än lärare, samtidigt som vår erfarenhet är att eleverna ständigt testar gränserna för vad läraren accepterar. Egna erfarenheter visar också att mobiltelefoner i vissa sammanhang kan vara ett störningsmoment i klassrummet.

Samtidigt som mobiltelefonen kan vara anledning till störningar innehåller den funktioner som gör den användbar i vissa undervisningssituationer. Det elever kan använda mobiltelefonen till, som främjar undervisningen kan vara; kalender för planering av prov och läxor, miniräknare, klocka samt telefon för att kontakta utomstående (exempelvis vid projektarbeten) samt frånvarande elever.

Den nya lagen om lärarnas rätt att ta störande utrustning ifrån eleverna ställer ytterliggare saken på sin spets. Att beslagta mobiltelefonen kan ses som ett ingrepp i ungdomarnas integritet, detta eftersom mobiltelefonen är ett viktigt verktyg för elevernas sociala kommunikation¹⁰. Även eftersom vissa elever ser innehållet i sin mobiltelefon som en form av dagbok. De sparar till exempel SMS som är av emotionella värden.

Mobiltelefonen är en viktig del i ungdomarnas identitet och ungdomskultur handlar bland annat om att alienera sig från vuxenvärlden. Ett omfattande mobilanvändande är en väsentlig del av ungdomskulturen. Ett okontrollerat mobilanvändande i klassrummet ställer lärarna inför nya utmaningar då det gäller att bibehålla disciplin och ordning i klassrummet samt elevernas fokus på undervisningen.

Ungdomar i övre tonåren förlitar sig alltmer på varandra vartefter separationen med föräldrarna fortgår. Därför är det viktigt att hålla kontakten och det handlar även om att synas. Ungdomarna lever idag på fler plan än tidigare generationer. Det har kompisar via chattsidor som MSN, telefonkompisar, klasskompisar mm. Enligt vissa ungdomssiter kan det röra sig om flera hundra. Ann Erling och Philip Hwang uttrycker det så här:

Relationer till jämnåriga under tonårstiden kan innebära mycket positiva och utvecklande upplevelser men också svåra sådana. (...) Relationerna till jämnåriga får allt större betydelse under ungdomstiden jämfört med tidigare. Att hantera intimitet och autonomi är centrala utvecklingspsykologiska uppgifter under ungdomstiden. I båda dessa sammanhang spelar vänskapsrelationer en avgörande roll.

Ungdomar tillbringar en mycket stor del av sin tid med vänner. Kamraterna fungerar både som modeller och bollplank för frågor som hör samman med

⁸ Ling s. 6

⁹ Detta visar även undersökningen av Köhlmark, Mattias: *Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet, vad gör de?*

¹⁰ Köhlmark s.7

identitetsutveckling, t.ex. Vem är jag? Hur uppfattar andra mig? Vänskapsrelationer har ytterligare en funktion i den här perioden i livet; de underlättar för tonåringen att separera känslomässigt från familjen och mer och mer bli en egen individ som kan stå på egna ben.”¹¹

I det här sammanhanget har ungdomarna ett mycket bra kommunikationsmedel i mobiltelefonen. Det har aldrig varit så enkelt att masskommunicera som det är idag. Allt eftersom samhället anammar den nya tekniken tillgodogör sig ungdomarna den betydligt mer än vad föräldragenerationen gör, framför allt snabbare. Har man samtidigt i åminnelse att tonåringen dessutom håller på att frigöra sig från föräldrarna har mobilen blivit ett redskap i denna frigörelse.

Eftersom mobiltelefonen är viktig för ungdomar är det inte svårt att förstå att behovet av den inte avstannar bara för att ungdomarna kommer till skolan. Behovet av kamratkontakter minskar inte direkt i skolan utan det kan vara tvärt om. Dessutom vill man ”ha med sig” de kamrater som inte går i samma skola. I och med detta blir mobiltelefonen ett av de distraktionsmoment som Hofer skriver om i sin störningsteori. (Se teoriavsnittet nedan.)

Det förefaller som att mobiltelefonens vara eller icke vara i klassrummet har blivit en symbolfråga för hur dagens skola har blivit sämre med avseende på ordningsfrågor. Tidigare var det till exempel kepsens vara eller icke vara i klassrummet som diskuterades, idag accepteras keps och övriga huvudbonader ofta i klassrummet. Kanske är det bara en övergångsperiod innan mobiltelefonen också ses som en självklar del i klassrummet, antagligen kan man betrakta mobiltelefonen som en modern *kampfråga* (se Broady nedan) .

En omfattande teknikrevolution det senaste decenniet har inneburit att ungdomar idag genom flera tekniska hjälpmedel håller täta kontakter med sina vänner, t.ex. chatt, MMS och mobilpratande. Kanske har ungdomar idag mer eller mindre ett beroende av att vara kontaktbara. Mobiltelefonen har uppnått en social funktion hos ungdomar.

Dagens ungdomar är uppväxta med mobiltelefonen och datorn. De är självklara hjälpmedel i livet. Vi ”vuxna” är ovana vid detta kommunikationssätt. Vi hade det inte så när vi var unga. Vi var beroende av att träffas rent rumsligt för att umgås och mötet bestämdes efter några få, korta samtal hemifrån alternativt bestämdes innan man gick hem från skolan. Dessa begränsningar har inte dagens ungdomar.

John Dewey sade redan under tidigt 1900-tal: ”*Det är inte bara så att socialt liv är detsamma som kommunikation, utan all kommunikation (och därmed allt verkligt socialt liv) är bildande. Att kommunicera med sin omgivning innebär att man får en utvidgad och förändrad erfarenhet.*”¹² Kommunikation och socialt liv hör alltså ihop och är samtidigt bildande eftersom kommunikatörerna lär sig saker under hela förloppet. Detta innebär att kommunikationen och det sociala umgänget eleverna emellan är eftersträvansvärt i skolarbetet. Det ingår i skolans uppdrag att forma eleverna till samhällsmedborgare som kan ta ansvar för sina liv¹³. Alltså finns det både önskad och oönskad kommunikation i klassrummet samtidigt. Läroplanen säger att eleverna skall lära sig saker både i och utanför skolan.¹⁴ Är denna den ”oönskade” kommunikationen en del av den kunskapen?

¹¹ Erling, Hwang s. 26-27

¹² Dewey s. 39

¹³ Lpf 94 s. 10

¹⁴ Lpf94 s.18

2 Syfte

Det övergripande syftet med uppsatsen är att undersöka hur och i vilken omfattning mobiltelefonen används i klassrummet. Vidare delsyften är dels om och i vilken omfattning mobiltelefoni kan orsaka störningar i klassrummet, och dels att undersöka på vilket sätt mobiltelefonen är en tillgång för studierna, det vill säga på vilket sätt och i vilken omfattning används mobiltelefonen i ett studiefrämjande syfte. Slutligen avser vi att undersöka i vilken grad mobiltelefonanvändning accepteras i klassrummet samt attityden gentemot de regler som finns kring användandet. Då det på gymnasieskolor är relativt stora skillnader i utformningen av de olika programmen med tanke på yrkesförberedande och studieinriktade program avser vi att även jämföra ovan nämnda saker mellan yrkesförberedande och studieförberedande program. För att ringa in problematiken kommer vi ta upp begrepp som; kampfrågor, disciplin, ordning.

2.1 Frågeställningar

- Hur och i vilken omfattning använder elever mobiltelefonen i klassrummet?
- På vilket sätt och i vilken omfattning är mobilen ett störningsmoment i klassrummet, och för vem?
- På vilket sätt och i vilken omfattning är mobiltelefonen en tillgång i klassrummet, och för vem?
- Hur är attityden gentemot mobiltelefonianvändning och de regler kring användandet av mobiltelefon i klassrummet?

Dessa frågeställningar följs upp av följande frågeställning: Skiljer sig detta åt på yrkesförberedande respektive studieförberedande gymnasieprogram?

2.2 Centrala begrepp och definitioner

De begrepp och uttryck vi vill förtydliga under denna rubrik är centrala begrepp som är viktiga i uppsatsen. Bland annat vill vi här utveckla och förklara de begrepp som används i problemformuleringarna samt övriga begrepp som är centrala och som behöver preciseras.

I rapporten använder vi återkommande begreppet mobiltelefoni i klassrummet. Med begreppet *mobiltelefoni i klassrummet* menar vi användning under lektionstid och just bara i klassrummet.

Begreppet *störningar* återkommer i uppsatsen. Här avses aktiviteter som inte har med undervisningen att göra och som dessutom påverkar en eller flera elever och/eller lärare på ett negativt sätt. *Användande av mobiltelefonen*, är ett begrepp som i denna rapport omfattar allt användande av mobiltelefonen i klassrummet

Med begreppet *mobiltelefonen som tillgång* avses användande av mobiltelefonens funktioner på ett sådant sätt som tillför undervisningen och eller elevernas lärande något.

Attityder gentemot mobiltelefonanvändning och regler kring detta. Här avses vad elever och lärare har för inställning till mobiltelefonanvändning. Regler som finns kring mobiltelefonanvändning kan vara på flera plan. Dels så kan enskilda lärare ha enskilda regler, antingen uttalade eller outtalade, överenskomna med elever eller regler som läraren själv bestämt. Dessutom skall enskilda skolor eller lärarlag ha ordningsregler, och här ingår ofta regler kring mobiltelefonanvändning, för ordningsreglers utformande skall elever och övrig

personal ha inflytande.¹⁵ Dessutom finns nationella regler kring mobiltelefonanvändandet. (se kap. 1)

*Off-task behaviour*¹⁶ är ett uttryck som Manfred Hofer använder. I denna rapport har vi valt att översätta det till *icke-relevant beteende*. Med detta begrepp menar vi här alla handlingar som eleverna utför under lektionstid och som inte har med undervisningen att göra.

¹⁵ <http://www.skolverket.se/sb/d/1488;jsessionid=156F05531DA0A22D226E1C809F8BBF0B> (080522)

¹⁶ Hofer s. 28

3 Teori

3.1 Val av teori

Då en stor del av vår undersökning hanterar frågan om och i vilken omfattning mobiltelefonen är ett störningsmoment bygger bland annat argumenten i diskussionen på tidigare forskning kring klassrumsdisciplin. Anledningen till att vi valt att använda källor i detta ämne är att vi kan argumentera för skälen till att mobiltelefonen eventuellt kan upplevas som störande. Viss teori bygger på kvantitativa undersökningar vilket ger oss direkt jämförbara resultat i vissa delar av analysen. Då det inte finns mycket teori att stödja sig mot inom vårt studiefält, bygger denna rapport mer på ett omfattande resultat än tidigare forskning.

3.2 Genomgång av använda källor

3.2.1 Manfred Hofer

Goal conflicts and self-regulation: A new look at pupils off-task behaviour in the classroom, är en studie av Manfred Hofer. Studien beskriver elevers fokusförflyttning från inlärningsaktivitet till en för eleven mer motiverande aktivitet som av läraren upplevs som ett disciplinproblem.

Hofer beskriver icke-relevanta beteenden i klassrummet. Han skiljer på icke-relevanta beteenden (*off-task behaviour*) samt relevanta beteenden (*on-task behaviour*), icke-relevanta beteenden är sådant som eleverna ägnar sig åt som inte har med undervisningen att göra. Vidare beskriver han aktivt icke-relevant beteende samt passivt icke-relevant beteende. Ett aktivt icke-relevant beteende stör undervisningen och omfattar därigenom fler personer än eleven själv. Ett passivt icke-relevant beteende innebär att eleven enskilt störs i sin undervisning och utan att läraren upptäcker detta samt utan att övriga elever störs. Detta kan vara dagdrömmeri, att eleven låtsas intresserad eller skriver lappar och texter som inte har med undervisningen att göra.¹⁷

“Some pupils know how to fake interest and attention without the teacher noticing that they are absent-minded or writing text messages to their friends using their cell phones.”¹⁸

Elever har alltid olika mål som kan beskrivas ligga i en hierarkisk ordning, beroende på hur eleven uppfattar hur relevanta de är. Det kan vara mål som står i konflikt med de akademiska målen som dominerar i undervisningssituationer. Eleverna har omfattande och breda mål också beroende på ålder och utveckling. Eleverna låter heller inte dessa icke akademiska mål ”pausa” när lektionen startar. Studier visar också att i de länder där eleverna har mer saker och fler fritidsaktiviteter ökar graden av icke relevanta beteenden i klassrummet. Fokus flyttas då lättare från undervisningen då de har mer annat att tänka på. Eleverna i ett klassrum har olika mål när de väl sitter i klassrummet. Vissa är välmotiverade att ta del av undervisningen och skjuter upp andra mål än de som undervisningen är till för. Vissa är inte särskilt studiemotiverade men har sociala mål med att vara i skolan och klassrummet, detta kan relativt enkelt integreras i undervisningsformen medan vissa som inte alls är studiemotiverade har icke-relaterade mål och detta riskerar att påverka övriga elever.¹⁹

¹⁷ Hofer s. 29

¹⁸ Hofer s. 29

¹⁹ Hofer s. 31

3.2.2 Donald Broady

Den dolda läroplanen, är en bok författad med samlade artiklar av Broady publicerade i tidskriften KRUT. Boken gavs ut som första upplaga 1981. Mer än 25 år senare är boken fortfarande aktuell och diskuteras i lärarkretsar. Det boken behandlar är frågor som kan anses som kontroversiella. Den tar upp begrepp som; att underkasta sig makt, att göra saker man inte är intresserad av eller ser någon mening med, om kravet att kontrollera sig motoriskt och verbalt.²⁰

Lärare behöver *kampfrågor* av ett särskilt slag. Kampfrågor skall vara till synes obetydliga som att tuggummi, jackor eller keps skall vara tillåtet eller inte. De ska inte leda till onödiga diskussioner inom lärarkollegiet eller med inflytelserika föräldrar. Kampfrågorna skall också vara av den art att läraren skall ha goda möjligheter att vinna kampen, dock inte slutgiltigt utan bara temporärt, eftersom denna ständiga kamp krävs i klassrummet med seger för läraren för att maktförhållandena fortsatt skall vara tydliga. Maktförhållandena är också tydliga av så kallade "stelnade ritualer". Det kan till exempel vara lärarens "God morgon", men som i själva verket betyder "var nu tysta så vi kan börja lektionen".²¹

Skolan fostrar eleverna. Kunskapsförmedling har ställts emot fostran, vilket Broady menar är helt fel att göra.²² Undervisning och fostran är inte två vitt skilda saker som läraren kan välja till eller från lite som han eller hon vill utav. *Självklart fostrar man som lärare, vare sig man vill eller inte, och allt tyder på att den viktigaste fostran sker i skolan i undervisningen.*²³ Broady menar vidare att när en lärare beklagar sig över hur han eller hon måste lägga mycket energi och tid på elevers attitydträning så är läraren fel ute. Denna attitydträning, som till exempel att arbeta med koncentrationssvårigheter, som läraren kan uppfatta som disciplinproblem, är inte alltid fel. *Barnen måste lära sig rutiner och vanligt folkvett: att inte prata i munnen på varandra, passa tider, hålla ingångna överenskommelser.*²⁴

3.2.3 Mattias Köhlmark

Ungdomars mobilanvändande i klassrummet har också studerats i viss utsträckning. Bland andra en C-uppsats författad av Köhlmark, Mattias, med titeln *Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet, vad gör de*. Köhlmarks studie bekräftar de tidigare studier som han refererar till. Nämligen att användandet av mobiltelefon i klassrummet är en komplex företeelse. Mobiltelefonen fyller många olika funktioner hos eleverna och deras relation till mobiltelefonen är mycket stark. Köhlmark tar upp begrepp som upproriskt användande. Detta är ett medvetet användande av mobiltelefonen som innebär att eleverna använder mobiltelefonen just på grund av att dom inte får och skall göra det på ett störande sätt i klassrummet. Detta bryter mot de regler i klassrummet som existerar. Köhlmark menar att detta i regel är ett dolt användande och eleverna döljer användandet mycket väl dessutom. Vidare anser Köhlmark risken vara stor att om man skulle ta bort mobiltelefonerna helt skulle andra upproriska användanden ta vid.²⁵

²⁰ <http://wedontneednoteachers.blogspot.com/2005/07/donald-broady-skrev-den-dolda.html> (2008-05-20)

²¹ Broady s. 144-145.

²² Broady s.117

²³ Broady s117

²⁴ Broady s. 117-118

²⁵ Köhlmark s. 33

3.2.4 Ann-Marie Kveli

Ann-Marie Kveli skriver i boken *Att vara lärare* om de krav som ställs på lärare idag och vad det innebär att vara lärare. Boken går inte in på de ämneskunskaper som krävs utan mer på övriga egenskaper. Bland annat skriver hon en del om klassrumsdisciplin. Kveli menar att det är många lärare och lärarstudenter som är oroliga för hur de ska lyckas upprätthålla disciplinen i klassrummet samt att många lärare bedöms utefter förmågan att upprätthålla densamma. Samtidigt skriver Kveli att det mest avgörande för hur stämningen ska bli i klassen är hur sammansättningen ser ut i elevgruppen, lärarens kvalifikationer och lärarstil. Men det är många faktorer som spelar in, en del är att lärare och elever är olika individer med olika bakgrund och olika behov. Situationen i klassen skall också förstås utifrån ett samhällsperspektiv. Värderingar, strukturer och processer i samhället påverkar naturligtvis också klassrumssituationer. Det är viktigt att ha en bra klassrumsmiljö, och för att nå dit krävs det att man har ett bra förhållande till eleverna. Detta är en helt avgörande faktor. Läraren måste trivas med sin lärarroll och vara genuint intresserad av eleverna.²⁶

3.2.5 Övriga källor

Skolverkets roll är; att ange mål för att styra, informera för att påverka och granska för att förbättra. I målen för att styra ingår skollagen, programmålen, kursplanerna och betygskriterierna.²⁷ En del av dessa mål är *ordningsregler för en trygg och lärande miljö*²⁸. Här finns regler kring hur man tar fram ordningsregler, vad som kännetecknar goda ordningsregler, hur man får dom att fungera samt om vad reglerna kan innehålla.

Rich Ling har varit verksam som forskare ansluten till norska Telenor R&D. I februari år 2000 presenterade Ling rapporten *Norwegian teens, mobile telephony and SMS use in school* där 1006 norska ungdomar mellan 13 och 20 år deltog i en studie om hur omfattande mobiltelefonanvändandet var, hur många som ägde mobiltelefoner bland ungdomar samt hur ofta de använde SMS och ringfunktionen under lektionstid. Denna studie visade att både pojkar och flickor har lika stor tillgång till mobiltelefoner och det fanns indikationer på att flickor använder de lite mer. Studien visade en uppgång i antalet användare jämfört med två år tidigare och ökningen var större ju yngre användare.²⁹ Sedan denna studie presenterades har en markant ökning skett på antal mobilanvändare. Vi avser använda denna, samt en undersökning utförd av Post och telestyrelsen³⁰, i denna rapport för att visa den markanta ökningen av mobiltelefonanvändare som skett på 8 år.

Det finns en del litteratur i ämnet klassrumsdisciplin. Bland andra Christer Stensmo *Ledarskap i klassrummet*. Boken tar upp lärarens roll i klassrummet, att leda och organisera verksamheten så den främjar lärande. Med störningar avses de incidenter som stör planerad undervisning eller verksamhet. Störningar kan vara *synliga*, som till exempel prat och olika former av okontrollerad interaktion mellan eleverna som inte har med undervisningen att göra. Störningar kan också vara *osynliga*, exempel på detta är koncentrationssvårigheter.³¹

Alex S. Taylor har genomfört ett flertal studier på användande av mobiltelefon. Bland annat *Age-old practises in the "New world": A study of gift-giving between teenage mobile phone users*. Detta är en etnografisk studie som ger en helhetsbild på användandet av mobiltelefon bland ungdomar, den visar att mobiltelefoner är en del av ett socialt sammanhang. Bland

²⁶ Kveli s.101-110

²⁷ <http://www.skolverket.se/sb/d/187> (080522)

²⁸ <http://www.skolverket.se/sb/d/1488> (080524)

²⁹ Ling s.6

³⁰ http://www.pts.se/upload/Rapporter/Tele/2007/Individundersokning_2007_26_071128.pdf (080522)

³¹ Stensmo s. 9

annat visar undersökningen att användandet påminner om former av rituella gåvor. Gåvorna består i att skicka SMS till vissa utvalda vänner samt dela med sig av de olika sakerna som en mobiltelefon kan innehålla. Samtidigt visade studien att mobiltelefoner är viktigt för elevernas minnen. I minneskorterna i telefonerna lagras de SMS som är viktiga för personerna och således är de viktiga för personerna att lagra en del av tidigare kommunikationer.³²

Robert Thonberg har författat boken *Det sociala livet i skolan*. Detta är en socialpsykologisk grundbok inom skolans värld. Bland annat tar Thonberg upp maktbegreppet under rubriken *Lärarens makt*. Här beskriver han olika typer av makt, bland annat *legitim makt*, vilket innebär att en person har det inflytandet i en grupp som legitimerar en erkänd maktstruktur som innebär den roll som ledare har. Vidare beskriver Thonberg den påverkan läraren kan ha på elever via andra maktformer. Exempel på detta kan vara expertmakt. Detta innebär att läraren har mer kunskaper i skolämnet och skall veta mer om vad som är etiskt rätt och fel handlande. Ett annat maktbegrepp som kan vara användbart i denna rapport är informationsmakt vilket betyder att läraren kan resonera logiskt och använda argument och information för att motivera skolregler. Vidare har läraren mandat att hota och ge bestraffningar, som att beslagta mobiltelefoner, denna maktutövning kallas tvångsmakt.³³

Aftonbladet publicerade den 23 april 2008 en undersökning de själva genomfört. De hade intervjuat 89 rektorer runt om i landet och frågat om den nya lagen om möjligheten att beslagta mobiltelefoner gjort någon skillnad. Kortfattat kan man säga att det förekommer att lärare beslagtar mobiltelefoner. Men de rektorer som besvarade enkäten menade vidare att om lärare beslagtar mobiltelefoner innebär detta inte automatiskt att störning och användande minskar.³⁴ Denna undersökningen avser vi använda mer som utfyllnad än bygga argument på då Aftonbladet är en kommersiell tidning och således mycket tveksam att använda som källa.

I Japan genomfördes 2003 en undersökning där mobiltelefoner lånades ut till fem klasser för att undersöka möjligheterna att använda mobiltelefoner i undervisningen. Här uppmanades lärarna att uppmantra eleverna till att använda mobiltelefonerna så mycket som möjligt som i studiefrämjande syften, som mobiltelefonens mediafunktioner; till exempel stillbildskamera och videokamera. Dessutom undervisades eleverna i moral kring mobiltelefonianvändning. Studien visade att det finns möjligheter att använda mobiltelefonens många kommunikationsmöjligheter och mediaverktyg (som video- och stillbildskamera). Graden av användbarhet var i stor grad avhängig av hur läraren ledde användandet.³⁵

³² Taylor s.1

³³ Thonberg s. 76-77

³⁴ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2270060.ab> (080522)

³⁵ Inagaki s. 6

4 Metod

4.1 Genomförande

Undersökningen är en kvantitativ undersökning. Den är delvis beskrivande och delvis förklarande. Dels så avser vi att visa generellt hur användningen ser ut i klassrummet men också jämföra flera variabler för att nyansera och påvisa skillnader. Denna rapport bygger på en elevundersökning. För att kunna jämföra dessa resultat genomfördes även en undersökning bland lärare. Resultatet bearbetas genom att genomföra en univariat redovisning av alla frågeställningar följt av bivariat analys. Syftet med univariata analysen är att *beskriva* mobiltelefonianvändandet och den följande bivariata analysen genomförs med syfte att försöka *förstå* användningen; genom att se skillnader mellan olika grupper av elever.

4.1.1 Insamling av data

Data samlades in genom en enkätundersökning för elever under november och december månad 2007 i orterna Vänersborg och Uddevalla.

Enkäterna delades ut av lärare vid lektionsstart och fylldes i av samtliga elever i klassrummet. Svarefrekvensen blev praktiskt taget 100 -procentigt av de elever som var närvarande vid lektionsstart. Det bortfall som finns är då de elever som var frånvarande vid lektionsstart. Man kan anta att viljan att delta i undersökningen varierade och kan vara en möjlig felkälla. Trots ifylld enkät kan vissa elever haft sviktande motivation att fylla i densamma vilket kan ha resulterat i vissa oseriösa svar. Anledningen att undersökningen genomfördes på skolor i Uddevalla samt Vänersborg var av tids och kostnadsbesparande skäl då författarna är bosatta i dessa orter. Samtidigt är dessa orter etablerade gymnasiekommuner med elever från stora upptagningsområden geografiskt.

Enkäterna hade anpassats för respektive respondenter (lärare och elever), även om ett flertal frågor var mycket snarlika och identiska och är därmed möjliga att jämföra.

I enkätundersökningen frågades hur användandet var föregående skoldag. Detta för att exemplifiera med ett tvärsnitt en typisk skoldag utifrån antagandet att man relativt bra kan minnas gårdagens mobiltelefonerande.

Vidare genomfördes en enkätundersökning för lärare på Estetiska programmet, Medieprogrammet, Teknikprogrammet samt Handelsprogrammet. Detta skedde under januari 2008. Enkätinsamlingen för lärarna skedde på en del olika vis. Dels så skickades en del ut via e-post, en del lämnades i lärarfack. 39 svar lämnades in utav 55 utskickade.

4.1.2 Urval

Eleverna som ingick i undersökningen var elever på de studieförberedande programmen Medieprogrammet, Estetiska programmet, Samhällsprogrammet och Teknikprogrammet samt på de yrkesförberedande programmen Handelsprogrammet, Elprogrammet och Industriprogrammet. 234 stycken enkätsvar kom in från elever och ligger till grund för analysen. Undersökningen genomfördes på dessa program för att få spridning över yrkesinriktade samt studieförberedande program.

Urvalet var ett stratifierat urval. Stratifierat urval innebär att populationen ordnas utefter olika kategorier, strata.³⁶ I vårt urval utgick vi först och främst utefter yrkes- respektive studieförberedande program. I undersökningen svarade 110 stycken från varje kategori, samt

³⁶ Halvorsen s. 99

14 stycken som inte angav programtillhörighet. Avsikten var att få jämnt fördelat efter programtillhörighet. Att siffran blev exakt fördelad var dock ett utslag av slumpen. Därefter genomfördes urvalet utefter kommuntillhörighet och därefter genomfördes undersökningen klassvis inom respektive kommuns program.

4.1.3 Avgränsning

*Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet – vad gör de?*³⁷ visar att ungdomar använder mobiltelefoner till en mängd saker i ett klassrum. Mobiltelefonen används i större omfattning än de rena funktioner som är i själva telefonen. Till exempel till att skriva hemliga meddelanden till varandra, utan att skicka texten som SMS utan endast genom att eleverna visar mobiltelefonens skärm för varandra. Undersökningen begränsas genom att titta på de funktioner som en mobiltelefon innehåller och hur de används i klassrummet.

Vi har valt att inrikta oss på mobiltelefonens möjligheter och problem i klassrummet och inte i skolan generellt. Vi utgår från att det främst är i klassrummet som mobiltelefonen kan upplevas som ett problem. När vi använder begreppet klassrummet menar vi att det är i klassrummet under lektionstid.

Mobiltelefonen kan användas som redskap för fusk, vid prov och liknande situationer. Frågor kring detta användande har vi inte haft med i vår undersökning. Vi har också valt att bortse från omfattningen av kränkning och mobbning via mobiltelefonen då vi anser att detta bör studeras ingående i en särskild studie och ryms således inte i denna undersökning.

4.2 Etiska överväganden

Samtliga elever och lärare som ingått i undersökningen har varit införstådda i vilket sammanhang undersökningen genomförs. Dels så stod denna information på försättsbladet, och dels så informerade läraren eleverna om vilka som genomförde undersökningen och i vilket sammanhang muntligen för eleverna innan de svarade på enkäten. Det klargjordes också att det var frivilligt för eleverna att svara på enkäten.

Samtliga enkätsvar behandlades helt anonymt och inga namn har figurerat överhuvudtaget i bearbetningen av materialet. Då lärarenkäten delvis skickades ut via e-post informerades dom om detta den vägen, även de som fick enkäten i sitt fack informerades om enkäten via e-post.

I undersökningen har vi inte tittat på etnisk bakgrund, religionstillhörighet, inte sociala grupper eller sexuell läggning, vi har enbart tittat på användandet. Vi har inte haft några avsikter att gruppera informanterna i någon form av grupperingar förutom programtillhörighet. Köhlmark beskriver hur viktig komponent mobiltelefonen är i ungdomars vardag och att det finns en stark emotionell koppling till telefonen.³⁸ För de ungdomar i undersökningen, (knappt 4 %) som inte ägde mobil, kan det vara känsligt besvara enkäten. *Det är också så att mobiltelefonen har blivit så vanligt förekommande och självklar att ett innehav har blivit norm. Man behöver således inte förklara varför man har en mobiltelefon, däremot förväntas man förklara varför man inte har en.*³⁹ Det kan handla om utanförskap och social status då inte alla äger mobiltelefon men antagligen förväntas att göra det av sina klasskamrater. Vissa kan ha gjort medvetna val att avstå från att äga mobiltelefon, dessutom kan en del ha blivit av med mobiltelefonen på grund av stöld eller att den är trasig och då inte hade mobiltelefon vid undersökningstillfället.

³⁷ Köhlmark, Mattias, Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet, vad gör de?

³⁸ Köhlmark s. 30

³⁹ Köhlmark s. 12

4.3 Statistisk analys

4.3.1 Validitet, reliabilitet och generalitet

Validitetsproblem kan uppstå eftersom forskaren arbetar på två plan, ett då problem formuleras, *teoriplanet*, samt ett då data insamlas, *empiriplanet*. Storleken på skillnaden mellan dessa plan kallas *validitet*. Utmaningen ligger i att man samlar in data som är relevanta för problemställningen. Hur relevant data är kan inte mätas utan måste bedömas och argumenteras för.⁴⁰

Det är stor skillnad i användande av mobiltelefon beroende på vilken *typ* av lektion som genomförs. Är det lektioner med många föreläsningar och genomgångar av lärare är sannolikt störningen mer omfattande än vid enskilt arbete vid mobiltelefonianvändande, men möjligen är störningen av annan art. Är det enskilt arbete förekommer sannolikt oftare att eleverna spelar musik via högtalare eller högt med hörlurar. I undersökningen likställs alla former av lektioner. Då vi strävat efter att samla in data som i möjligaste mån är relevanta för vår undersökning kan de olika lektionstyperna som likställts innebära brister i undersökningens validitet. *Begreppsvaliditet* är överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator.⁴¹ Det kan innebära att när vi frågat efter saker i enkäten kan eleverna ha en annan uppfattning om vad frågan egentligen handlar om. Eftersom eleverna har en annan bakgrund än de som producerade enkäterna kan det uppstå validitetsproblem på grund av detta.

Med reliabilitet menas hur *pålitliga* mätningarna är. En hög reliabilitet innebär att en identisk undersökning skulle ge samma resultat även om det är oberoende mätningar. Man måste vara noggrann i hela mätprocessen för att uppnå hög reliabilitet. Uppnår man hög reliabilitet är undersökningen pålitlig och belyser problemställningen.⁴² Bristande reliabilitet kan uppstå genom slarv eller slumpmässiga fel. Ett reliabilitetsproblem kan vara följande: Då undersökningen genomfördes vid lektionsstart kan det påverkats av att sena elever till lektionen inte fick möjlighet att genomföra enkäten. Vidare kan man anta att resultaten kan ha påverkats av detta då dessa elever sannolikt har ett högre icke-relevant användande av mobiltelefonen i klassrummet och följaktligen föreligger risk för störning. Genom annan form av datainsamling, som observation eller intervju, hade man kunnat mäta även elever som brukar ha sen ankomst till lektioner.

Ett validitetsproblem kan vara hur man betraktar Estetiska och Medieprogrammen som yrkes eller studieförberedande program. I denna studie betraktas de som studieförberedande även om skolverket inte gör det. Detta beroende på att programmen är mer av studieförberedande karaktär än de program i studien som betraktas som yrkesförberedande.

I strikt vetenskapliga termer är det enbart om den insamlade datan man kan säga något om. Men det är av naturliga skäl mycket sällan genomförbart att samla in data från samtliga enheter man vill undersöka, detta av bland annat praktiska anledningar som tidsmässiga och ekonomiska skäl. Men man vill ofta utifrån det faktiska datamaterialet dra slutsatser om betydligt fler enheter än de som ingår i undersökningen. Detta innebär att man vill *generalisera*. Den teoretiska populationen, det vill säga den enhet som vårt urval representerar, är Gymnasieelever i Vänersborg och Uddevallas kommuner, som studerar vid de program som ingår i studien. Hade vi använt oss utav ett slumpmässigt urval utav samtliga elever inom Vänersborg och Uddevallas kommuner hade den teoretiska populationen varit de c:a 6100 gymnasieelever i dessa kommuner. I och med detta avser vi inte att generalisera resultaten över samtliga elever i dessa kommuner, eller samtliga gymnasieelever i Västra

⁴⁰ Halvorsen s.41

⁴¹ Esaiasson s. 63

⁴² Halvorsen s. 42

Götaland eller hela Sverige. Vi påstår heller inte att resultaten säger något mer än just för de elever som ingår i studien. Däremot kan man se vår studie som en indikator på hur det ser ut i regionen eller till och med Sverige. Detta då underlaget är av relativt hög kvantitet och har en relativt god spridning över gymnasieprogrammen. Det hade varit önskvärt att genom ett slumpmässigt urval kunna generalisera en större population, men av praktiska skäl genomfördes stratifierat urval.

4.3.2 Skalnivåer

Det finns tre viktiga skalnivåer (även mätnivåer). För varje skalnivå ökar informationsmängden. *Nominalskala* innebär att variabler ömsesidigt uteslutande kan klassificeras i olika kategorier. Det innebär att inom denna mätnivån har variablerna ingen inbördes ordning. Detta är kanske den vanligaste och mest grundläggande operationen inom samhällsvetenskapen.⁴³ I denna undersökning befinner sig de flesta variabler på denna skalnivå. Exempel på dessa är kön, årskurs, ”hur hade du din mobiltelefon påslagen igår?”.

När man använder sig av variabler som befinner sig *Ordinalskalenivå* innebär detta att värdena på en variabel kan rangordnas. Om värdena från variabler på denna nivå kan man säga vilka som är högre eller lägre, även om man inte kan uttala sig om hur mycket. Det är enbart värdenas ordningsföljd som har betydelse, inte avstånden. Variabler på denna skalnivå i vår analys är bland andra ”vad tycker du om den nya lagen som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning?” och ”Hur ofta använder du din mobiltelefon i skolarbetet?”.⁴⁴

Befinner sig en variabel på *intervallskalenivå* kan man, förutom klassificera och rangordna som mätnivåerna ovan, även mäta avståndet mellan kategorierna. I vår undersökning finns inga variabler på denna nivå. Exempel på en variabel som skulle kunna vara på denna mätnivå är temperaturer eller år där avståndet är lika mellan kategorierna.⁴⁵

4.3.3 Univariat och bivariat analys

Univariat analys är den enklaste formen av analys då man endast undersöker en variabel. Anledningen till att vi först använder detta är för att beskriva frågeställningarna. De verktyg vi använder är frekvenstabeller. Dessa tabeller ger direkt svar på hur fördelningen på en variabel ser ut. Frekvenstabellerna utgörs av procentberäkningar. Dessa siffror visar inga samband utan är bara på det beskrivande planet.

Genom att använda två variabler, yrkesförberedande respektive studieförberedande program, fås möjlighet att hitta samband och skillnader. För att göra detta korstabuleras dessa variabler med övriga variabler. Detta är en *bivariat* analys. Man letar för att se om något beteende kan sägas höra ihop med, ha ett samband med, ett annat beteende, t.ex. att själv ringa till någon bara för att man själv blir uppringd av någon.

Grundat på de tre skalnivåerna nominal-, ordinal- och intervallskalor behövs, i och med att skalorna är olika, även olika analysmetoder, s.k. sambandmått. Varje skalnivå har sin speciella metod. Använder man nominalskala, vilket vi gjort nästan uteslutande, heter metoden Cramers V^{46} , vid ordinalskala Kendalls tau b & tau c⁴⁷ samt vid intervallskala Pearsons r .⁴⁸ Vid användande av Kendalls tau b & tau c samt vid Pearsons r fås värdet 1 om

⁴³ Esaiasson s. 396 samt Halvorsen s. 108-109

⁴⁴ Esaiasson s. 396 samt Halvorsen s. 109

⁴⁵ Esaiasson s. 396 samt Halvorsen s. 109-110

⁴⁶ Esaiasson s. 418

⁴⁷ Esaiasson s. 420

⁴⁸ Esaiasson s. 414

det finns ett absolut positivt samband, 0 när samband saknas helt samt (-1) som markerar ett absolut negativt samband.

Vid Cramers V innebär 1 som ovan, dvs. ett absolut samband och 0 att samband saknas helt. Vid användning av denna metod kan inga negativa värden erhållas, utan det är endast positiva värden som kan ges.

Om en analys görs enligt Cramers V, när det handlar om nominalskalenivå, dvs. data är indelad i olika kategorier utan någon inbördes ranking, ger som resultat att om man finner ett värde av 1 mellan två variabler innebär det ett perfekt samband variablerna emellan. Man kan i ett sådant fall med säkerhet säga att om det ena inträffar, inträffar även det andra. Således ett klart samband. Får man däremot värde 0 finns det inget statistiskt samband över huvud taget, dvs. statistiskt oberoende .

4.4 För och nackdelar med vår metod

Vid undervisning föregår det saker fortlöpande. Lärare upptäcker inte allt som sker och elever har inte full insyn i lärarens arbete. Bland annat detta att innebär det skapas två olika perspektiv på vad som sker i klassrummet, lärarens respektive elevernas. Eftersom vi valt att inte enbart inrikta oss på lärare eller elever får vi en bild från båda perspektiven. Även om elevundersökningen har mest tyngd (bland annat på grund av högre svarsfrekvens) menar vi att de båda parallella undersökningarna kompletterar varandra och skapar en helhetsbild av hur situationen ser ut kring mobiltelefonerna i klassrummet.

Eftersom denna undersökning baseras på 234 elevenkäter spridda över ett flertal program och geografiskt har en större spridning uppnåtts än om man använt till exempel informantintervjuer med ett fåtal personer. På grund av detta är resultatet mer talande för hela den teoretiska populationen. Dessutom kan vi genom ett omfattande svaremateriel jämföra en stor mängd variabler och genom detta kunna redovisa ett mångsidigt resultat.

Nackdelen med att göra en kvantitativ analys är att man antagligen missar omedvetna handlingar kring mobiltelefonanvändningen. Hade man valt deltagande observation hade man kanske uppmärksammat vissa beteenden som mer eller mindre sker omedvetet och som sannolikt inte kom med i enkätundersökningen. Exempelvis skulle det kunna vara en elev som tittar på sin mobil för att se om han fått SMS eller missat samtal (vid påslagen mobiltelefon utan signal och eventuellt utan vibration). Hade man haft informantintervjuer hade man kanske uppnått en mer nyanserad bild av hur man påverkas av mobiltelefonen. Informanterna hade getts tillfälle att reflektera över sitt användande och hur det påverkar dom själva och andra. Detta hade kunnat ge resultat som inte kan nås via kvantitativ analys.

Enkäterna bestod av ett relativt stort antal frågor, 25 respektive 30 stycken, varav flera delfrågor. Med mer precisa frågeställningar innan genomförandet av enkätundersökningen hade vi kunnat begränsa undersökningen och fördjupa oss inom vissa områden. Detta hade kunnat ge ett mer förklarande resultat.

5 Resultat

5.1 Disposition av resultat

Undersökningens resultat innehåller fyra inriktningar utifrån frågeställningarna. Dessa delar är:

- Hur och i vilken omfattning används mobiltelefonen i klassrummet.
- Mobiltelefonen som störning i klassrummet
- Mobilen som tillgång i undervisningen
- Graden av acceptans av mobiltelefonianvändning i klassrummet samt inställningen mot de regler som gäller kring mobiltelefonianvändning i klassrummet.

Varje del redovisas inledningsvis av en univariat analys. Detta blir en beskrivande del. Varje del åtföljs därefter med en bivariat analys för att undersöka skillnader mellan yrkes respektive studieförberedande program.

Resultaten vid korstabuleringarna redovisas med kolumnprocent. Detta innebär att procentsumman visar hur stor del av den variabeln som finns i kolumnen som representerar den variabeln på den raden.

5.2 Användning av mobiltelefon i klassrummet.

5.2.1 Univariat analys

Följande användning skedde minst en gång föregående skoldag för eleverna i undersökningen. En stor majoritet av eleverna i undersökningen hade mobiltelefonen påslagen under lektionstid. Detta innebär att dom i praktiken hela tiden har en möjlighet till kommunikation med omvärlden. Många hade den påslagen med ljud och med vibration. Detta betyder således att somliga hade på mobiltelefonen i ett läge som gjorde att omgivningen påverkades ifall telefonen ringde eller nåddes av ett sms. En del elever fick telefonsamtal under undersökningdagen och flertalet elever svarade omgående då de fick SMS.

Undersökningen gav bl.a.:

- 80 % av alla elever i undersökningen hade mobiltelefonen påslagen under lektionstid.
- 13 % ringde upp och 24 % svarade.
- 28 % hade den påslagen med ljud och med vibration.
- 29 % fick telefonsamtal under lektionstid.
- 55% svarade omgående då de fick SMS under lektionstid.
- 9% av de svarande trodde att de missade något av lektionen p.g.a. av telefonen ...
- ... medan 83% inte trodde att de missade något.
- Knappt 30% sade att de lyssnade på musik under lektionstid.
- Räknerfunktionen används flitigt i skolan. 30% sade sig använda den.
- 16% sade att de spelade spel.
- Titta på bilder var ett annat populärt tidsfördriv. 30% påstod sig göra detta samtidigt som 84% av bildtittarna påstod att de inte gick miste om något av lektionen under tiden.

Resultaten i siffror:

Tabell 1

Hur använde du din telefon igår? N = 234	
Typ av användning	procenttal
Ringa	13%
Svara	24%
Telefonboken	22%
SMS: Läsa	50%
SMS: Skriva	39%
Lyssna på musik via hörlurar	29%
Lyssna på musik via högtalare	12%
Lyssna på radio via hörlurar	6%
Lyssna på radio via högtalare	4%
Almanacksfunktion	18%
Räknare	30%
Spela	16%
Chatta	6%
Fotografera	19%
Titta på bilder	30%
Klocka	58%
Spegel	9%
Ficklampa	4%

Tabell 2

Hur hade du telefon påslagen på lektionerna igår? N = 234	
Typ av användning	procenttal
Inte alls, dvs strömmen avslagen	4%
Påslagen utan ljud och utan vibration	7%
Påslagen utan ljud men med vibration	52%
Påslagen med ljud men utan vibration	3%
Påslagen med ljud och vibration	28%

Tabell 3

Ringde din mobil igår under lektionen? N = 234	
Typ av användning	procenttal
Ja	29%
Nej	66%

Tabell 4

Svarade du? N = 234	
Typ av användning	procenttal
Ja	29%
Nej	66%

Tabell 5

Om du fick ett SMS på lektionstid igår, svarade du då omgående? N = 234	
Typ av användning	procenttal
Ja	49%
Ja, eftersom det var viktigt	6%
Nej	39%

Vidare undersöktes hur många olika funktioner varje elev använde under lektionstid. Funktionerna var 12 till antalet och delades upp som följer: telefon-, telefonboks-, SMS-, kamera-, musik-, almanacks-, räknar-, spel-, chatt-, klock-, spegel- samt ficklampsfunktion.

Om man studerar resultatet ser man att 3 funktioner har det högsta värdet förutom 0 funktioner, dvs. endast ca 25% av de tillfrågade använder INTE sin mobil på ena eller andra sättet i klassrummet. Det betyder ju att anmärkningsvärt hela 75% av respondenterna hanterar sin telefon i klassrummet på något sätt.

Tabell 6

Summa använda funktioner N=234		
Antal	Frekvens	Procent
0	59	25,2%
1	28	12,0%
2	26	11,1%
3	36	15,4%
4	23	19,8%
5	17	7,3%
6	13	5,6%
7	13	5,6%
8	9	3,8%
9	2	0,9%
10	1	0,4%
11	1	0,4%
12	6	2,6%

5.2.2 Bivariat analys

Vid den bivariata analysen av variablerna som hanterar elevernas svar på hur de handskades med sin telefon vid tidpunkten för undersökningen fanns det inget anmärkningsvärt samband. Då de inblandade variablerna samtliga var på nominalskalenivå och alltså Cramers V användes, fanns endast positiva samband på analysen. Det starkaste resultatet gav 0.738 mellan variablerna läsa SMS och skriva SMS, dvs. ett mycket starkt samband mellan att om man får ett SMS och läser det så svarar man på det.

Om man tittar på variablerna ringa upp och svara på samtal var resultatet 0.504. Alltså ett svagare samband mellan att ringa och svara än mellan att läsa och skriva SMS.

Ett annorlunda samband hittades. Värdet 0.727 fanns mellan att lyssna på radio via högtalare och att använda mobilen som ficklampa. Detta visar ett mycket starkt samband. Dock är det inte av särskilt stort intresse. Dels så har det inte med vår problemformulering att göra, dels så handlar det om 4% (dvs. 9 personer) som lyssnade på radion och använde mobilens ficklampa (4%, 10 personer) samtidigt. Se tabell 1.

Sambandet fotografera samt titta på bilder gav 0.617. Även detta ett mycket starkt samband. Ett samband som dock känns ganska självklart. En mobilanvändare som fotograferar är naturligtvis också överrepresenterad i gruppen som tittar på bilder.

När analysen å andra sidan ger resultat i närheten av 0 kommer man allt närmare det statistiska oberoendet. Det innebär att två variabler inte har något som helst att göra med varandra. Råkar båda inträffa ändå är det helt slumpmässigt. Som exempel ur undersökningen fanns sambandet 0,079 mellan variabeln ”svarade” och variabeln ”användes som spegel”. Eftersom resultatet ligger väldigt nära 0 kan man tolka det som att om någon som svarade i telefonen också använde den som spegel skedde detta i det närmaste helt slumpmässigt. (Tabell 1.)

5.2.2.1 Yrkes- och studieförberedande program

Delar man in respondenterna i studie- och yrkesförberedande program kan man studera skillnader mellan dessa två grupper. Studieförberedande program var i vårt material elever på estetiska-, media-, samhälls- samt teknikprogrammen. Yrkesförberedande program var el-, handels- samt industriprogram. Av våra 234 svarande var det 14 som inte angav programtillhörighet och kan alltså inte delas in på detta sätt. Det innebär att det totala antalet elever som går att dela in i de ovan nämnda grupperna är 220. Av dessa är det exakt 110 elever i respektive kategori. I gruppen studieförberedande är det återigen lika stor andel killar som tjejer, 55 st vardera. Av de 110 yrkesprogramseleverna är det 84 killar och 26 tjejer.

Jämför man nu de två grupperna kan man konstatera att skillnader finns.

%-talen relaterar till de ovan nämnda 220 svarande och är beräknade på antalet elever i respektive grupp.

Resultaten redovisas så att först står enkätfrågan, sedan vilken användning det är frågan om och sist procenttalen fördelade på de bägge grupperna.

Tabell 7

Hur använde du din telefon igår under lektionstid?		
Typ av användning	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ringa	8%	18%
Svara	8%	41%
Använda telefonboken	17%	29%
SMS: Läsa	45%	59%
SMS: Skriva	32%	49%
Lyssnade på musik via hörlurar	25%	33%
Spelade upp musik via högtalarna	5%	17%
Lyssnade på radio via hörlurar	4%	8%
Lyssnade på radio via högtalarna	2%	6%
Använde Almanackan	14%	24%
Räknare	21%	42%
Spela	13%	20%
Chattade	5%	9%
Fotografera	11%	27%
Titta på bilder	20%	41%
Klocka	56%	61%
Som spegel	7%	11%
Som ficklampa	2%	7%

Tabell 8

Hur hade du mobilen påslagen på lektionerna igår?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Påslagen utan ljud och utan vibration	11%	4%
Påslagen utan ljud men med vibration	72%	33%
Påslagen med ljud och vibration	6%	52%

Tabell 9

Ringde din mobil igår under lektionen?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja	21%	36%
Nej	74%	61%

Tabell 10

Svarade du?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja	8%	31%
Nej	16%	14%

Tabell 11

Om du fick ett SMS på lektionstid igår, svarade du då omgående?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja	45%	54%
Ja, eftersom det var viktigt	6%	6%
Nej	44%	34%

Studerar man vidare mängden använda funktioner använder studieförberedande programelever betydligt färre sådana än yrkesförberedande programeleverna.

Tabell 12

Summa använda funktioner

	Antal använda funktioner		Total
	Yrkesförberedande	Studieförberedande	N=220
Summa använda funktioner	0	22	32
	1	10	16
	2	6	18
	3	17	18
	4	15	7
	5	11	4
	6	6	7
	7	10	2
	8	5	4
	9	2	0
	10	1	0
	11	0	1
	12	5	1
Total	110	110	220

Av siffrorna kan man utläsa att eleverna på de yrkesförberedande programmen är flitigare telefonanvändare på lektionstid. T.ex. svara 41% på yrkesförberedande program jämfört med 8% på de studieförberedande. Användande av SMS har en klar övervikt på yrkesförberedande programmen, tillika med användande av telefonboken, se tabell 3. Att lyssna på musik i hörlurar är ett gemensamt drag hos båda parter med liten skillnad dem emellan (tabell 7).

Ett område till med stark övervikt på yrkesförberedande program än användandet av räknarfunktionen (42% mot 21%). Ev. kan man dra slutsatsen att det är vanligare att elever på studieförberedande program köper sig en ”riktig” räknare. Även fotograferande (27% mot 11%) och bildtittande (41% mot 20%) är överrepresenterat på yrkesförberedande program (tabell 7.)

Detta visar genomgående att yrkesförberedande elever använder mobiltelefonen i betydligt högre omfattning än studieförberedande elever. Det är bara mobilen som klocka som fler studieförberedande använder den till.

Det finns tydliga skillnader på hur mobilen är påslagen lektionstid hos de båda grupperna. På studieförberedande program, där det förekommer mer klassrumsundervisning under dämpade former, hade 72% av eleverna enligt vår studie mobilen påslagen utan ljud men med vibrationen påslagen. Hos de yrkesförberedande eleverna, där ljudnivån av praktiska orsaker är högre, är det vanligare med välljudande ringsignaler från telefonen. 52% lät sina telefoner ringa högt! (Se tabell 8).

När telefonen ringde var både ringandefrekvensen och svarande frekvensen högre på de yrkesförberedande programmen. Det var endast när det gäller SMS som det finns ett snarlikt beteende. (Se tabell 9-11.)

5.3 Störningar på grund av mobiltelefonianvändning i klassrummet

5.3.1 Univariat analys

På de frågor som handlade om eleverna känner sig störda av sitt eget eller andras mobilanvändande samt om de hade förståelse för att andra kunde känna sig störda svarade de:

- 14% kände sig störda eller mycket störda av andras mobilanvändande.
- 9% trodde att gick miste om något på lektionen till följd av telefonanvändande.
- 69% svarade att de hade förståelse för att andra elever och lärare kunde bli störda av att mobilen användes under lektionen. 14% svarade "vet inte" på denna fråga.

Tabell 13

Blev du störd i din koncentration av någon annans mobilanvändande under en lektion igår? N=220	
Svarsalternativ	Procent
Ja, mycket störd	3%
Ja, lite störd	11%
Nej, inte alls	82%

Tabell 14

Om du använde din mobil under lektionen igår, tror du att du då gick miste om något på grund av det? N=220	
Svarsalternativ	Procent
Ja	9%
Nej	83%

Tabell 15

Har du förståelse för att lärare och andra elever kan uppleva mobiltelefoner som störande under lektionstid? N=220	
Svarsalternativ	Procent
Ja	69%
Nej	15%
Vet inte	14%

Ovanstående var vad eleverna svarade på frågor om störmomentet i klassrummet. Trots att 69 % har förståelse för att mobilen kan ge upphov till störningar har 90 % den påslagen på något sätt under lektionstid (se tabell nr. 2). Samtidigt blev 14 % mycket eller lite störda av andras mobiler och 9 % av sin egen. Detta innebär att läraren har ett stort ansvar att ingripa och förebygga mobiltelefonianvändning.

Även lärarna fick komma till tals med sin syn på saken. Dom besvarade frågorna om de blev avbrutna/distraherade resp. irriterade på någon elevs mobilanvändande föregående vecka och vad eleven gjorde vid dessa tillfällen.

Tabell 16

Hur många gånger har du ingripit gentemot mobilanvändning i klassrummet den sista veckan? N=38	
Svarsalternativ	Procent
1-3 gånger	23%
3-10 gånger	5%
Fler än 10 gånger	0 %
Inte alls	69%

Tabell 17

Hur många gånger har du blivit avbruten/distraherad på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan? N=39	
Svarsalternativ	Procent
1-3 gånger	33%
3-10 gånger	10%
Fler än 10 gånger	3%
Inte alls	54%

Tabell 18

Varför blev du avbruten/distraherad? N=18	
Svarsalternativ	Procent
Eleven ringde	22%
svarade	56%
läste SMS	33%
skrev SMS	33%
lyssnade på musik via hörlurar	17%
lyssnade på musik via högtalare	6%
spelade	6%
fotograferade	6%

Tabell 19

Hur många gånger har du blivit irriterad på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan? N=39	
Svarsalternativ	Procent
1-3 gånger	33%
3-10 gånger	3%
Fler än 10 gånger	3%
Inte alls	62%

Tabell 20

Återigen följdfrågan: Varför? N=15	
Svarsalternativ	Procent
Eleven ringde	13%
svarade	60%
läste SMS	33%
skrev SMS	33%
lyssnade på musik via hörlurar	7%
lyssnade på musik via högtalare	7%
spelade	7%

5.3.2 Bivariat analys

Jämför man nu studie- och yrkesförberedande program säger 86% studieförberedande programelever att de inte blir störda mot 78% för yrkesförberedande programelever. Av de återstående eleverna på yrkesförberedande programmen ansåg 6% att de blev mycket störda. Motsvarande siffra för studieförberedande är 0%. Se tabell 21.

Vidare tror 6% av eleverna på studieförberedande program att de går miste om något på lektionen till följd av telefonanvändandet. För elever på yrkesförberedande program är motsvarande siffra 12%. Se tabell 22.

I fråga om förståelsen att man kan störa andra vid telefonanvändande hävdar 77% av eleverna på studieförberedande program att de har förståelsen, 62% gäller för elever på yrkesförberedande program. Se tabell 23.

Tabell 21

Blev du störd i din koncentration av någon annans mobilanvändande under en lektion igår?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja, mycket störd	0%	6%
Ja, lite störd	10%	13%
Nej, inte alls	86%	78%

Fler yrkeselever upplever mobiler som störande samtidigt som tidigare siffror visar att de också använde mobil mer i klassrummet. Detta visar att på grund av en högre mobiltelefonianvändning på yrkesförberedande program är också störningarna högre. Det kan bero på en lägre förståelse för att andra kan uppleva mobiltelefoner som störande som innebär att användandet och störningarna blir fler på yrkesförberedande program.

Tabell 22

Om du använde din mobil under lektionen igår, tror du att du då gick miste om något på grund av det?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja	6%	12%
Nej	83%	84%

Tabell 23

Har du förståelse för att lärare och andra elever kan uppleva mobiltelefoner som störande under lektionstid?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Ja	77%	62%
Nej	9%	20%
Vet inte	12%	17%

Om man gör en parallell jämförelse bland lärarna så handlar den om yrkes- kontra kärnämneslärare. På frågorna om hur många gånger det ingreps mot mobilanvändande, blev avbrutna/distraherade resp. irriterade svarade de två kategorierna så här:

Tabell 24

Hur många gånger har du ingripit gentemot mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=22
1-3 gånger	41%	9%
3-10 gånger	6%	5%
Inte alls	53%	82%

Trots att användandet och störningarna är högre på yrkesförberedande program är ingreppen mot användning avsevärt högre hos lärare på studieförberedande program. Det kan också bero på ett förebyggande arbete hos dessa lärare som gör att användandet generellt blir mindre och de reagerar oftare på användning. Eftersom störningarna är fler på yrkesförberedande program ger ett aktivt arbete mot användning resultat i störningsgrad.

Tabell 25

Hur många gånger har du blivit avbruten/distraherad på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=22
1-3 gånger	29%	36%
3-10 gånger	12%	9%
Fler än 10 gånger	6%	0%
Inte alls	53%	55%

Tabell 26

Varför blev du avbruten/distraherad?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=22
Eleven ringde	12%	9%
svarade	23%	32%
läste SMS	18%	14%
skrev SMS	18%	14%
lyssnade på musik via hörlurar	6%	9%
lyssnade på musik via högtalare	6%	0%
spelade	6%	0%
fotograferade	6%	0%

Tabell 27

Hur många gånger har du blivit irriterad på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=22
1-3 gånger	24%	41%
3-10 gånger	6%	0%
Fler än 10 gånger	6%	0%
Inte alls	65%	59%

Tabell 28

Varför blev du avbruten/distraherad?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=22
Eleven ringde	0%	9%
svarade	18%	27%
läste SMS	18%	9%
skrev SMS	18%	9%
lyssnade på musik via hörlurar	0%	5%
lyssnade på musik via högtalare	0%	5%
spelade	6%	0%

Det är mycket anmärkningsvärt att yrkeslärare oftare blir avbrutna/distraherade och irriterade samtidigt som de ingriper mer sällan än lärare i studieförberedande program. Det kan vara av vikt att lärare inom yrkesförberedande program arbetar med elevernas förståelse för vad en störande användning innebär.

5.4 Mobiltelefonen som tillgång i undervisningen

5.4.1 Univariat analys

Att använda mobiltelefonen i skolarbetet som ett redskap eller hjälpmedel är mer ovanligt. När eleverna tillfrågades om hur ofta de använde telefonen för skolarbete svarade 44% att det hade de aldrig gjort och 28% hade gjort det någon enstaka gång.

När frågan ställdes om dom blivit uppmanade av sin lärare att faktiskt ta fram telefonen för att använda den i undervisningen svarade 57% att det hade aldrig förekommit. 36% hade varit med om det någon enstaka gång.

Vad används då telefonen till i klassrummet när den byter skepnad till studieredskap?

- Vanligast förekommande är som miniräknare. Av de 75 som angav användningsområden så svarade 63% att det var främst som räknare den användes.
- Ringa frånvarande kompisar.
- Använda som klocka och tidtagarur
- Notera prov i almanackan.
- Fotografera olika saker som ”bevis”, svarade en elev. Det var promenad i gymnastiken och kortet bevisade att man gått den stipulerade sträckan.
- Även en del samtal förekom som del av någon skoluppgift. Någon ringde bl.a. en annan lärare för konsultation.

Enligt eleverna är detta alltså inte särskilt vanligt förekommande, bortsett från räknarfunktionen, som flertalet återkom till.

När lärarna tillfrågades om dom hade uppmanat sina elever att använda telefonerna i sitt skolarbete svarade 53% att de aldrig gjort detta medan 45% hade gjort det någon enstaka gång. Vad de uppmanat till var precis detsamma som eleverna sa.

- använda räknaren,
- fotografera saker av olika anledningar,
- ringa föräldrar,
- kontakta personer i projektsammanhang

för att ta några anledningar.

Elevernas svar:

Tabell 29

Hur ofta använder du mobilen i skolarbetet? N=227	
Svarsalternativ	procent
Aldrig	44%
Någon enstaka gång	28%
1-2 ggr/månad	6%
Ca 1ggr/vecka	9%
2-5ggr/vecka	8%
Oftare	3%

Tabell 30

Har du någon gång blivit uppmanad av läraren att använda mobilen på lektionen? N=225	
Svarsalternativ	procent
Aldrig	57%
Någon enstaka gång	36%
1-2 ggr/månad	2%
Ca 1ggr/vecka	2%
2-5ggr/vecka	
Oftare	

Resultatet från lärarenkäten i siffror:

Tabell 31

Ser du mobiltelefonen som en tillgång i klassrummet i något sammanhang? N=39	
Svarsalternativ	procent
Ja, till att fota en redovisning	26%
fota anteckningar påtavlan	23%
fota en labb	20%
kontakta elev	46%
SMS:a snabba schemaändringar	18%
Nej, aldrig	18%
Har ingen uppfattning	18%

Tabell 32

Har du någon gång uppmanat eleverna att använda mobilen på lektionen? N=38	
Svarsalternativ	procent
Aldrig	51%
Någon enstaka gång	44%

Det är ganska många lärare som kan tänka sig att mobilen kan vara en tillgång samtidigt ganska många aldrig uppmanat eleverna att använda sina mobiltelefoner. Det kan tänkas bero på att många lärare vill ha ett totalförbud och slippa diskussioner om mobilen används som tillgång eller om den används som off-task behaviour. Samtidigt kan en mobiltelefon som används inom undervisningen vara ett störningsmoment, en aspekt som lärare kanske väger in i bedömningen om mobilen skall användas.

5.4.2 Bivariat analys

Relationen mellan elevgrupperna ser ut så här:

Tittar man på tabell 29 är det intressanta resultatet det som påstår att elever på yrkesförberedande program använder mobilen 2-5 ggr/vecka i skolarbetet. 13% svarar detta och då kan det vara en koppling till att räknarfunktionen används så flitigt. Man har man ju ofta flera gånger i veckan.

Samtidigt påstår majoriteten av eleverna att läraren sällan eller aldrig uppmanar till användande utan det verkar ske spontant, enligt siffrorna.

Tabell 33

Hur ofta använder du mobilen i skolarbetet, (t.ex. tagit ett kort till en redovisning)?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Aldrig	45%	44%
Någon enstaka gång	31%	26%
1-2 ggr/månad	8%	3%
Cirka 1 gång/vecka	9%	9%
2-5 ggr/vecka	3%	13%
Oftare	1%	5%

Tabell 34

Har du någon gång blivit uppmanad av läraren att använda mobilen på lektionen?		
Svarsalternativ	Studieförberedande program N=110	Yrkesförberedande program N=110
Aldrig	56%	58%
Någon enstaka gång	36%	36%
1-2 ggr/månad	3%	0%
Cirka 1 gång/vecka	0%	4%
2-5 ggr/vecka	0%	0%
Oftare	0%	0%

Och mellan lärargrupperna så här:

Tabell 35

Har du någon gång uppmanat eleverna att använda mobilen på lektionen?		
Svarsalternativ	Kärnämneslärare N=17	Yrkeslärare N=21
Aldrig	53%	52%
Någon enstaka gång	47%	43%

5.5 Attityder gentemot regler kring användande av mobiltelefon i klassrummet

5.5.1 Univariat analys

När det gäller attityder gentemot de regler som finns när det gäller användandet av mobiltelefoner kan följande nämnas:

- 64 % av eleverna upplevde att olika lärare har olika toleransnivå gentemot mobilanvändande.
- Trots det var det lika hög siffra, 64 %, som inte påverkades av lärarens toleransnivå i sitt användande. 58% av de som tyckte att lärare tillåter olika saker är samma individer som faktiskt inte brukar/missbrukar detta faktum.
- 65 % säger att regler finns på skolan och
- 34% är övertygade om motsatsen.
- 37% anser att eleverna inte följer de regler som finns.
- På frågan om lärarna följer gällande regler för mobiltelefon anser 20% att de tycker lärarna bryter mot reglerna ungefär 1 gång/veckan.
- 15% tycker att regelbrott förekommer endast 1 gång/månad.
- 70% av de svarande kände till att det fanns en ny lag som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning, bl.a. mobiltelefon.
- 38% tyckte att detta var en dålig lag.

Undersökningen visade också att det är sällan läraren använder sig av sin rätt att beslagta mobiltelefonen då den upplevs som störande.

- 64% svarade att de aldrig beslagtagit någon telefon.
- 33% hade beslagtagit någon mobiltelefon minst en gång den senaste veckan.
- Denna rätt är litet accepterad av eleverna då det bara är 26 % som tycker det är bra eller mycket bra att denna möjlighet finns.
- 81% av ungdomarna i undersökningen hade aldrig fått sin mobiltelefon beslagtagen.
- Endast 13% hade varit med om att mobilen blivit beslagtagen 1-2 gånger.
- 66% påstod sig varit med om att någon kamrats telefon blivit omhändertagen.

Resultaten i siffror:

Tabell 36

Har din skola regler för mobiltelefonanvändning? N=234	
Svarsalternativ	procent
Ja	59%
Nej, inte vad jag vet.	34%

Tabell 37

Upplever du att eleverna följer skolans regler angående mobiltelefoni? N=234	
Svarsalternativ	procent
Alltid	9%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden	5%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan	6%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.	14%
Jag märker att elever bryter mot reglerna flera gånger om dagen	37%

Tabell 38

Upplever du att lärarna följer skolans regler angående mobiltelefoni? N=234	
Svarsalternativ	procent
Alltid	15%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden	16%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan	20%
Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.	9%
Jag märker att elever bryter mot reglerna flera gånger om dagen	9%

Tabell 39

Upplever du att det är olika för olika lärare vad som är tillåtet? N=234	
Svarsalternativ	procent
Ja	69%
Nej	30%
Vet inte	0%

Tabell 40

Använder du mobilen under lektioner olika mycket beroende på vilken lärare du har? N=234	
Svarsalternativ	procent
Ja	33%
Nej	64%

Tabell 41

Känner du till att det finns en lag som ger lärare rätt att beslagta störande utrustning, som t.ex. mobiltelefoner? N=234	
Svarsalternativ	procent
Ja	69%
Nej	30%

Tabell 42

Vad tycker du om den nya lagen som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning? N=234	
Svarsalternativ	procent
Mycket bra	5%
Bra	21%
Mindre bra	20%
Dåligt	38%
Har ingen uppfattning	14%

Tabell 43

Hur ofta har du varit med om att mobiltelefoner, din egen eller andras, beslagtas av läraren? N=234	
Svarsalternativ	procent
Aldrig	19%
Någon enstaka gång	66%
1-2 ggr/månad	6%
Cirka 1 gång/vecka	3%
2-5 ggr/vecka	1%
Oftare	3%

Lärarnas motsvarande frågor:

Tabell 44

Vad tycker du om den nya lagen som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning? N=39	
Svarsalternativ	procent
Mycket bra	26%
Bra	33%
Mindre bra	5%
Dåligt	21%
Har ingen uppfattning	15%

Tabell 45

Har du beslagtagit någon störande utrustning som t.ex. mobiltelefon, MP3-spelare eller dylikt någon gång? N=39	
Svarsalternativ	procent
Aldrig	64%
Det har skett någon enstaka gång	33%

5.5.2 Bivariat analys

Tittar man då på hur de två olika grupperna tycker om reglerna angående mobiltelefonanvändande i klassrummet blir utfallet som följer:

Medvetenheten om regler om mobilanvändande var stort på de studieförberedande programmen. 72% sa att det finns regler mot 49% hos yrkesförberedande programmen.

42% resp. 35% (samma ordning som ovan) påstod också att eleverna bryter mot dessa regler flera gånger dagligen. Se tabellerna 46 och 47.

På frågan om lärare tillåter olika saker svarade 75% på studie och 53% på yrkesförberedande program tveklöst Ja! Detta utnyttjas mer hos de studieförberedande programmen. 41% svarade att de använder mobilen olika jämfört med 27% hos yrkesförberedande program. Se tabell 49 och 50.

Åsikterna var tämligen likartade när det gällde kännedom om lagen som ger lärarna rätt att störande utrustning. Även tyckandet om lagen var likvärdigt, liksom hur ofta eleverna varit med om beslag. Se mer i tabellerna 51-53.

Tabell 46

Har din skola regler kring mobiltelefonanvändning?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Ja	72 %	49%
Nej	24 %	44 %

Tabell 47

Upplever du att eleverna följer skolans regler angående mobiltelefoni? N=234		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Alltid	8%	11%
De bryter mot regler 1 g. /månad	3%	7%
De bryter mot regler 1g./vecka	8%	4%
De bryter mot regler 1g./dag	20%	8%
De bryter flera ggr/dag	42%	35%

Tabell 48

Upplever du att lärare följer skolans regler angående mobiltelefoni?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Alltid	18 %	14 %
De bryter mot regler 1 g. /månad	22 %	9 %
De bryter mot regler 1g./vecka	22 %	20 %
De bryter mot regler 1g./dag	7 %	10 %
De bryter flera ggr/dag	10 %	10 %

Tabell 49

Upplever du att det är olika för olika lärare vad som är tillåtet?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Ja	75 %	53 %
Nej	10 %	15 %
Vet ej	15 %	30 %

Tabell 50

Använder du mobilen olika under lektioner olika mycket beroende på vilken lärare som du har?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Ja	41 %	27 %
Nej	58 %	69 %

Tabell 51

Känner du till att det finns en lag som ger lärare rätt att beslagta mobiltelefoner?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Ja	74 %	63 %
Nej	25 %	35 %

Tabell 52

Vad tycker du om den nya lagen som ger lärare rätt att beslagta mobiltelefoner?		
Svarsalternativ	studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Mycket bra	6 %	3 %
Bra	22 %	21 %
Mindre bra	26 %	15 %
Dåligt	32 %	39 %
Har ingen uppfattning	11 %	18 %

Tabell 53

Hur ofta har du varit med om att mobiltelefoner, din eller andras, beslagtagits av lärare?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=110	Yrkesförberedande N=110
Aldrig	19 %	21 %
Någon enstaka gång	68 %	62 %
1-2 ggr/månad	8 %	5 %
1 ggr/vecka	2%	2%
2-5 ggr/vecka	0 %	3 %
Oftare	1 %	5 %

Till sist återstår bara att jämföra de två lärarkategorierna en sista gång.

Tabell 54

Vad tycker du om den nya lagen som ger lärare rätt att beslagta mobiltelefoner?		
Svarsalternativ	studieförberedande N=17	Yrkesförberedande N=22
Mycket bra	29 %	23 %
Bra	29 %	36%
Mindre bra	12%	0%
Dåligt	24%	18%
Har ingen uppfattning	6%	23%

Tabell 55

Har du beslagtagit någon störande utrustning som t.ex. mobiltelefon, MP3-spelare eller dylikt någon gång?		
Svarsalternativ	Studieförberedande N=17	Yrkesförberedande N=22
Aldrig	59 %	68%
Det har skett någon enstaka gång	41%	27%

Det var fler lärare på studieförberedande program som ingrep mot användning samtidigt som det är fler yrkeslärare som ingripit med metoden att beslagta.

6 Slutsats och diskussion

Då en lärare bedöms gör han det ofta utefter förmågan att hålla ordning och skapa arbetsro i klassrummet. Lärare har också ofta en oro att de ska tappa kontrollen och drabbas av disciplinproblem i klassen.⁴⁹ Man kan förvänta sig att många lärare ser kontroll över mobilanvändning som en viktig del i strävan efter total kontroll i klassrummet. Många elever ansåg att det skiljde sig åt mellan olika lärare vad dom tillät. Det kan naturligtvis finnas många olika skäl till att vissa lärare är mer noga med att hålla på regler kring mobiltelefoner. Men en anledning till att det skiljer sig kan vara just att vissa lärare tycker det är mer viktigt med kontroll i klassrummet. Makt innebär att en person får sin vilja igenom och blir åtlydd. För att en lärare ska kunna upprätthålla disciplin i klassrummet krävs att han har auktoriteten och makten över situationen. I skolan är läraren en auktoritet då den maktstruktur som finns innebär just detta, tack vare att elever anser det vara i sin ordning att det är läraren som bestämmer.⁵⁰ Vår studie visar att vissa lärare var noga med ett totalförbud gentemot mobilanvändning. Ett effektivt ledarskap i klassrummet handlar om att förebygga uppkomsten av problem. Det är sannolikt att läraren bedömer att risken finns att maktpositionen förskjuts om läraren tappar kontrollen över mobilanvändandet. Många elever i studien upplevde inte mobiltelefonen som ett störningsmoment. Det är lärarens uppgift att bedöma om eleverna störs av sina mobiltelefoner.

Användandet av mobiltelefoner kan sägas vara relativt högt i klassrummet. Ändå beslagtogs sällan mobiltelefoner. Broady beskriver behovet av kampfrågor. Då lärares maktposition regelbundet behöver testas av elever för att befästas kan mobiltelefonianvändandet ses som en del i detta. Lärarens rätt att beslagta mobiltelefoner tillämpas alltså relativt sällan, men man kan samtidigt inte säga att rätten är obefogad. Den kan trots detta fylla en funktion. För att kampfrågorna skall fungera måste läraren vinna diskussioner om mobiltelefoner. Kanske är det lättare att vinna diskussioner om båda parter vet att rätten finns.

En förutsättning för att arbetet med ordningsregler ska fungera är att de är kända för alla. Ordningsreglerna kan exempelvis delas ut till elever och vårdnadshavare, sättas upp på skolan, läggas ut på skolans hemsida och diskuteras vid terminsstarterna.⁵¹

Bara hälften av de yrkesförberedande eleverna kände till att det fanns regler kring användandet, trots detta är det svårt att tro att eleverna tror sig få använda mobiltelefonen fritt. Av de elever som går studieförberedande program var det många fler som kände till att det finns regler kring användandet, cirka 76 %. Undersökningen visar inte om yrkesförberedande program har färre eller mindre uttalade regler. Det skulle i så fall kunna förklara att det var betydligt färre som kände till reglers existens på yrkesförberedande. Men det finns nationella regler som reglerar ordning i skolan. Broady menar att det är viktigt att eleverna lär sig ”vanligt folkvett”, vanligt folkvett kan vara till exempel att man inte bryter mot överenskomna regler. Undersökningen visade att det var många elever som bröt mot reglerna varje dag. Eleverna vet rimligen om att de inte bör störa övriga elever och lärare.

Du når inte problemet på det sättet. Det är som att ta huvudvärkstabletter mot huvudvärk, det lindrar bara tillfälligt.⁵²

Detta är ett uttalande av en rektor i Aftonbladets undersökning. Antagligen speglar uttalandet regeln om beslagtagande väl. 85 % av eleverna hade aldrig eller bara någon enstaka gång varit med om att någon mobiltelefon blivit beslagtagen. Stensmo menar att sanktioner är en del av

⁴⁹ Kveli, s.101

⁵⁰ Thornberg s. 77

⁵¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/1488;jsessionid=156F05531DA0A22D226E1C809F8BBF0B> (080522)

⁵² <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2270060.ab> (080521)

lärarens verktyg att upprätthålla överenskomna regler.⁵³ Eftersom mobiltelefoner används flitigt men beslagtas sällan, är detta ett verktyg (sanktion) som lärare sällan väljer att använda sig av. Det kan delvis bero på att denna åtgärd har låg förankring hos eleverna. Kveli poängterar vikten av att för att upprätthålla en god stämning i klassen krävs att man har en god relation till eleverna.⁵⁴ Även om lärare vet att en beslagtagning antagligen löser problemet så är det bara kortsiktigt. Relationen till eleverna kan försvagas på grund av den låga förståelsen för beslagtagning hos eleverna. Särskilt med tanke på hur viktig den är för eleverna, både socialt och emotionellt vilket Köhlmark beskrev i sin undersökning. Kveli betonar också vikten av läraren lyssnar på eleverna. Det händer att man blir oense med dom, att man måste sätt gränser för deras beteende, men då måste det förklaras och motiveras.⁵⁵ Att yrkesförberedande elever dels har mindre kunskap om regler kring mobiltelefonianvändning kan därför förklara varför yrkesförberedande elever också visar mindre förståelse för att deras mobiltelefonanvändning kan störa andra.

Enligt Hofer har vissa elever fler mål i klassrummet än att bli undervisade, dessa latenta mål kan vara att hålla kontakt via mobiltelefonen med andra elever innanför eller utanför klassrummet, håller inte läraren hårt på mobilförbud riskerar dessa mål att uppfyllas av eleverna och fokus från undervisning flyttas. *When a neighbour starts chatting, a pupil who has the latent wish to talk to this neighbour will probably take this opportunity.*⁵⁶ Sannolikt gäller detta även om mobiltelefonen används. SMS:ande är ett passivt icke-relevant beteende som är svårt att kontrollera av läraren. Man kan på sätt och vis jämföra SMS:ande och ringande med snusning och rökning, snusningen är enbart skadlig för den enskilde medan rökningen stör omgivning. Även om det var en minoritet som själva ansåg sig störda så var användningen av mobiltelefoner omfattande. 90 % av eleverna hade mobiltelefonen påslagen under lektionstid, även om den inte användes i samtliga fall var eleverna ändå tillgängliga för kommunikation. Detta ger upphov till en icke-medveten distraktion, eller passivt icke-relevant beteende från undervisningen vars omfattning kan vara svår att mäta. Hur som helst så är det svårt att tro att så många elever har mobilerna påslagna av den anledningen att de förväntar sig att någon skall ringa med avsikt att tillföra undervisningen något. Detta passiva icke-relevanta beteende kan ge upphov till viss fokusflyttning från undervisningen.

Det var få elever som använde mobiltelefonen mer än en gång i veckan inom undervisningen, och i de fall de användes var det oftast som miniräknare. Det är i undantagsfall lärare kan acceptera argument att det är på grund av undervisningen mobiltelefonen krävs.

*“A discipline problem arises when a teacher observes a pupil’s behaviour that runs against his/her norms (Doyle, 1986) or when a teacher judges that a pupil is behaving in a way that prevents him/her from delivering effective teaching.”*⁵⁷

Det är i allra högsta grad läraren som avgör vad som är störande eller inte. Undersökningen visade att det är stor variation på vad lärarna tillåter i klassrummet. Vissa hade nolltolerans gentemot användning och vissa accepterade viss användning. 64 procent av eleverna uppfattade att det var tillåtet i olika grad beroende på vilken lärare som undervisade. Det är läraren som avgör när eleven inte kan tillgodogöra sig undervisningen och om det är på grund av mobiltelefonianvändning som ett disciplinproblem har uppstått. Vissa av lärarna väljer att helt förbjuda mobiltelefonianvändning. Därigenom slipper de antagligen diskussioner då de måste ta itu med ett *off-task behaviour*, det vill säga mobiltelefonianvändning som inte har med undervisningen att göra. För lärare som i viss mån accepterar användning, kan det bli

⁵³ Stensmo s. 29-30

⁵⁴ Kveli s. 104- 105

⁵⁵ Kveli s. 105

⁵⁶ Hofer s. 30

⁵⁷ Hofer s 29

tuffare diskussioner då ett disciplinproblem uppstår. Då måste läraren motivera varför han säger till om användandet. Följden blir att störningen blir större än om eleverna vet exakt vad som gäller. Liten störning uppfattar de lärare som tillåter viss användning. Åtminstone stör detta lärarna i minst omfattning. Risken är dock att eleverna stör sig själva mer än lärarna uppfattar.

64 % av eleverna upplevde att olika lärare har olika toleransnivå gentemot mobilanvändande. Trots det var det lika hög siffra, 64 %, som inte påverkades av lärarens toleransnivå i sitt användande.

Om man skulle analysera de möjligheter som finns i mobiltelefoners funktioner skulle man snart finna en mängd användbara saker som skulle tillföra undervisningen. Men i undersökningen var det få som såg mobiltelefonen som en tillgång, både från lärare och elevhåll. Mobiltelefonens miniräknare var den övervägande funktionen som användes. Intressant var att mobiltelefonen användes aldrig eller vid någon enstaka gång. Detta trots att många i undersökningen, inte minst i lärare, såg ett flertal möjligheter att använda mobiltelefonen. Anledningen till att detta är fallet svarar inte denna undersökningen på. Spekulationer om detta kan vara att undervisningsverktygen i skolan är förhållandevis rigida, medan teknikutveckling och ungdomskultur definitivt inte är det. Dessa utvecklas i rask takt.

6.1 Reflektion

*“In Asahi Higashi elementary school, one of the pilot schools, the teacher had been teaching the morals for using cellular phones.”*⁵⁸ En sak som tenderar att inte diskuteras när mobiltelefoni i skolan tas upp är vikten av att informera eleverna om moral och etik kring användandet. Företeelsen är antagligen så pass ny att lärare kan behöva utbildning i hur dom ska ta upp ett etiskt och moraliskt användande av mobiltelefoni. Ungdomarna accepterar mobiltelefoner i så pass stor utsträckning att ett totalförbud kan verka orimligt. För att ett förbud ska fungera krävs acceptans av båda parter. Snarare än ett förbud förespråkar vi fortbildning för lärare i hur mobiltelefoni kan påverka eleverna. Särskilt då det skett stora förändringar inom skolan då lärare fått fler och nya arbetsuppgifter. En av dessa uppgifter är att skolan måste bli uppmärksamma på hur stor del mobiltelefonen tar av ungdomarnas vardag och hur viktig den är för dom, både som redskap, socialt verktyg och den emotionella relationen dom har till den. Att mobiltelefonen har kommit för att stanna är bara konstatera. Och att användningen i praktiken är 100-procentig av samtliga elever. För att möta de krav som ställs på grund av mobiltelefonen vill vi citera Ann-Marie Kveli som uttrycker följande om den komplexa och skiftande skolmiljön: *Lärare behöver en solid yrkeskompetens för att kunna möta dessa utmaningar och det ökade trycket på skolan.*⁵⁹

Det finns ett stort antal studier som visar att graden av motivation är avgörande för elevers inläring.⁶⁰ Om elever upplever undervisningen som viktig och relevant borde graden av ickerelevant mobilanvändning i klassrummet minska. Det ställer stora krav på lärare att skapa motivation, oavsett om mobiltelefoner tillåts i klassrummet eller inte. Men har man elever som är motiverade och som fokuserar på undervisningen så borde inte mobiltelefoner i klassrummet vara ett problem.

Det är en fördel om de lärare som undervisar samma elevgrupper efterföljer likadana regler kring mobiltelefonianvändning. Att skolan har regler kring detta och som genomgående efterlevs av lärarna. Detta eftersom undersökningen visade stor spridning på vad som tillåts mellan olika lärare. Något som talar för en nolltolerans mot mobiltelefonianvändning är

⁵⁸ Inagaki s. 2

⁵⁹ Kveli s. 131

⁶⁰ Hofer s. 32

Hofers teorier om att ju mer saker som *kan* distrahera ju större är risken för ett icke-relevant beteende, med andra ord fokusflyttning från undervisning.

År 2000 presenterades en rapport av Rich Ling där bland annat ungdomars mobilvanor i skolan undersöktes. Undersökningen genomfördes i Norge. Dessa resultat visade ett litet användande av mobiltelefoni i relation till vår undersökning. Undersökningen visade att 67%, 74% och 73%⁶¹ av de som ägde mobiltelefon sände eller skickade SMS under skoltid någon gång under en tre månader lång period. Av samtliga elever var det 28% som under en 3-månaders period sänt eller skickat minst ett SMS. 3% av samtliga elever uppgav att de skickat ett SMS föregående dag. 18% av samtliga elever hade ringt upp eller tagit emot samtal minst en gång under föregående 3-månadersperiod. Även om denna undersökningen genomfördes i ett annat land så visar det ändå så pass stora skillnader i användandet jämfört med vår undersökning att vi kan visa att användningen har ökat markant på 8 år. Åtminstone SMS:andet har ökat avsevärt. Dels så beror detta på att andelen mobiltelefonägare har ökat avsevärt hos ungdomar sedan 2000. Enligt PTS⁶² använde 94 % av Sveriges befolkning använder mobiltelefon (november 2007). Denna siffran stämmer ganska väl överens med den andel ungdomar som använde mobiltelefon i vår undersökning. Vidare visar PTS's siffror att det 2003 var 90 % som använde mobiltelefon. Det är inte särskilt troligt att andelen ungdomar med mobiltelefon kommer öka. Däremot finns det en möjlighet att användandet kommer att öka. Det kan bero på sjunkande priser på samtal och SMS. Idag säljs vissa abonnemang och kontantkort med obegränsat antal SMS, ökar detta riskerar också SMS:andet att öka. Samtidigt kommer antagligen mobiltelefonerna fortsätta fyllas med fler funktioner. Dessa saker gör det angeläget att hålla fortsatta diskussioner om mobiltelefonen i klassrummet samt fortlöpande diskussioner med eleverna vad användande kan innebära.

Enligt Aftonbladets undersökning menade en majoritet av de 90 intervjuade rektorerna att lagen som medger beslagtagande av störande utrustning vara otidsenlig.⁶³ Dels så är mobiltelefonen en mer naturlig del i ungdomarnas vardag än för några år sedan, då var det viktigt för dom att visa att dom hade en mobil och visade gärna att den ringde emellanåt på lektionstid. Idag sker de flesta störningar av misstag och det räcker med att be eleverna stänga av ljudet eller mobiltelefonen helt. Vår uppfattning är också att eleverna ofta generas av att mobiltelefonen ringer och ber om ursäkt ifall den gör det. Enligt rektorssvaren i Aftonbladets undersökning är lagen otidsenlig också såtillvida att den syftar till att "trycka till" eleverna, likt den skola vi hade förr. Dagens skola vill fostra eleverna in i vuxenvärlden. I den skolan är det viktigt att eleverna lär sig respektera varandra. Kan man som lärare få eleverna att förstå allvaret i att störa en hel grupp elever och respektera övriga elever i klassrummet så behövs knappast lagen att beslagta mobiltelefoner. Detta är inte en regel som praktiseras då vuxna samlas i större sällskap och då det snarare är en regel än undantag att någons mobiltelefon ringer. För att gymnasieungdomar skall inlemmas i vuxenvärlden krävs att liknande regler finns för bägge parter. Däremot kanske mer styrande regler som beslagtagande av störande utrustning är av större vikt i grundskolan.

Kveli menar att det är viktigt att lärarna är genuint intresserade av ungdomarna för att upprätthålla en god relation. Skall man upprätthålla detta intresse bör man som lärare sätta sig in i vad mobiltelefonen fyller för funktioner i ungdomarnas vardag. Studien som denna och liknande kan vara av vikt för lärare för att bilda sig en uppfattning om hur stor del mobiltelefonen faktiskt är i ungdomarnas liv.

⁶¹ Av 16, 17 respektive 18-åringar.

⁶² Post och telestyrelsen

⁶³ <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2270060.ab> (20080518)

6.2 Sammanfattning

Undersökningen visade en övertikt av användandet på yrkesförberedande program jämfört med studieförberedande program. Det studien inte visar vad orsaken till detta är. Men det är tydligt att mobiltelefonen har en mer framträdande plats på yrkesprogram. Man hade kunnat gissa sig till att det kunde bero på fler praktiska lektioner där mobiltelefoner inte stör omgivningen på samma sätt som i lektionssalar med genomgångar. Men det studien visar är samtidigt att elever på yrkesförberedande program också utsätts för något fler störningar och de enskilda individerna missar något mer undervisning på grund av eget användande. Eleverna på studieförberedande program var mer medvetna om de regler som omgärdar mobiltelefonen och något större medvetenhet om risken att störa övriga elever och lärare. Dessa elever använde färre funktioner som stör omgivningen, som uppringning och svarande.

6.3 Förslag till vidare forskning

Undersökningen visade att ringande med mobiltelefon är en relativt begränsat företeelse i klassrummet. Däremot är användandet av SMS ganska omfattande. Vidare forskning skulle kunna bedrivas med inriktning just mot SMS:ande i klassrummet.

Vidare skulle det vara intressant att se undersökning på mobiltelefonianvändande på de olika grundskolenivåerna. Man kan anta att behovet av strängare regler gentemot mobiltelefonianvändare är större här.

Ju högre årskurs i gymnasiet ju mer frekvent var mobilanvändandet. Det skulle kunna vara intressant att ta reda på vad anledningen kan vara till detta.

Många skolor, som till exempel Junedalsskolan i Jönköping⁶⁴, inför mobiltelefonförbud på grund av risken för kränkningar genom telefonen, till exempel via mobilens kamera och SMS-mobbing. Denna inriktning på forskning rymms inte i vår studie. Även om Elinor Hägg skrivit en omfattande C-uppsats i ämnet med namnet "*Virtuell mobbning: mobbning bland Ungdomar genom ny teknik*", känns det angeläget att titta närmare och inrikta sig just på detta problem.

Mobiltelefonen kan användas som redskap vid fuskande inom skolan. Detta är också något som inte rymdes inom vår undersökning. Skulle man samla ett totalt grepp om mobiltelefonianvändning i skolan och klassrummet borde man även fokusera på denna del.

64

http://www.skola.jonkoping.se/junedalsrektorsenhet/nyheter/elevensmobiltelefonforvarashemmaelleriskapetunde_rskoldagen.5.664ded771163cfc190800034983.html (20080518)

7 Referenser

7.1 Tryckta källor

Broady, Donald (1985). *Den dolda läroplanen*, Acupress:Lund

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena, (2007).
Metodpraktikan, Elanders Gotab:Vällingby

Dewey, John (1985). *Demokrati och utbildning*, Mediaprint i Uddevalla AB:Uddevalla

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur:Lund

Hwang, Philip, Erling, Ann (2001). *Ungdomspsykologi*, ScandBook:Falun

Kveli, Ann-Marie (1994). *Att vara lärare*, Studentlitteratur: Lund

Skolverket, Lpf 94

Stensmo, Christer (1997). *Ledarskap i klassrummet*, Studentlitteratur:Lund

Thornberg, Robert (2007). *Det sociala livet i skolan*, Korotan: Ljubljana, Slovenien

7.2 Digitala källor

<http://www.skola.jonkoping.se/junedalsrektorsenhet/nyheter/elevensmobiltelefonforvarashemmaelleriskapetunderskoldagen.5.664ded771163cfc190800034983.html> (20080518)

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2270060.ab> 2008-05-11 (20080518)

<http://www.skolverket.se/sb/d/1488> (080522)

<http://www.skolverket.se/sb/d/1488;jsessionid=156F05531DA0A22D226E1C809F8BBF0B>
(20071001)

<http://www.skolverket.se/sb/d/187> (080522)

<http://www.skolverket.se/sb/d/1488> (080524)

http://www.pts.se/upload/Rapporter/Tele/2007/Individundersokning_2007_26_071128.pdf
(080522)

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article2270060.ab> (080522)

<http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?artikel=1158835> (20071001)

www.svea.org/sveaCMS//getFile.php?fileId=1884 (20071001)

http://educationalissues.suite101.com/blog.cfm/italy_bans_cell_phones_in_school
(20080517)

<http://wedontneednoteachers.blogspot.com/2005/07/donald-broadly-skrev-den-dolda.html>
(2008-05-20)

7.3 Rapporter och artiklar

Inagaki, Tadashi, Kobayashi Yuki, Nakagawa Hitoshi, (2004), *Attitude Survey for pupils about Using Cellular Phones in Classrooms*. World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. Lugano, Schweiz

Hofer, Manfred (2007). *Goal conflicts and self-regulation: A new look at pupils' off-task behaviour in the classroom*. Mannheim:Germany

Köhlmark, Mattias (2005). *Ungdomar med mobiltelefoner i klassrummet, vad gör de?.* C-uppsats Uppsala universitet.

Köhlmark, Mattias (2006). *"Min sociala anknytning – Tolv tjejer om relationen till mobiltelefonen*. D-uppsats, Uppsala universitet.

Ling, Rich (2000). *Norwegian teens, mobile telephony and SMS use in school*, R&D N 7/2000

Taylor, Alex. Harper, Richard *Age-old practices in the 'New World': A study of gift-giving between teenage mobile phone users*. Digital World Research Centre University of Surrey Guildford, Surrey.

8 Bilagor

8.1 Elevenkäten

Om dig

1. Är du kille eller tjej?

Kille

Tjej

2. Vilket program läser du på gymnasiet?

.....

3. Vilken årskurs går du i?

Årskurs 1

Årskurs 2

Årskurs 3

4. Har du mobiltelefon?

Ja

Nej. •Gå vidare till fråga 18.

Om din mobiltelefon

5. Vad kan du göra med din mobiltelefon?

(Flera kryss kan anges)

- Ringa
- Hantera telefonbok
- Surfa
- Läsa SMS
- Skriva SMS
- Lyssna på musik
- Lyssna på radio
- Använda almanackan
- Som påminnelse för aktivitet
- Använda som miniräknare
- Spela
- Chatta
- Fotografera
- Titta på bilder

- Som klocka
- Som spegel
- Ficklampa
- Annat:

6. Hur använde du din mobil igår... (0-2 kryss per rad kan anges)	på lektionstid?	på raster?
Ringde upp	•	•
Svarade	•	•
Använde telefonboken	•	•
Läste SMS	•	•
Skrev SMS	•	•
Lyssnade på musik via hörlurar	•	•
Spelade upp musik via mobilens högtalare	•	•
Lyssnade på Radio via hörlurar	•	•
Lyssna på Radio via mobilens högtalare	•	•
Almanacksfunktionen	•	•
Som miniräknare	•	•
Spelade	•	•
Chattade	•	•
Fotograferade	•	•
Tittade på bilder	•	•
Som klocka	•	•
Som spegel	•	•
Som ficklampa	•	•
Annat: (beskriv med egna ord)	•	•

7. Hur hade du mobilen påslagen på lektionerna igår?

- Inte alls, dvs. strömmen avslagen
- Påslagen utan ljud och utan vibration
- Påslagen utan ljud men med vibration

Påslagen med ljud men utan vibration

Påslagen med ljud och vibration

8. Ringde din mobil igår under lektion?

Ja

Nej. •Gå vidare till fråga 10.

9. Svarade du?

Ja

Nej

10. Om du fick ett SMS på lektionstid igår, svarade du då omgående?

Ja

Ja, eftersom det var viktigt

Nej

11. Blev du störd i din koncentration av **någon annans** mobilanvändande under en lektion igår?

Ja, mycket störd

Ja, lite störd

Nej, inte alls

12. Om du använde din mobil under lektion igår, tror du att du då gick miste om något på grund av det?

Ja

Nej

13. Lyssnade du under lektion igår på musik för att ”koppla bort” omgivningen?

Ja

Nej. •Gå vidare till fråga 15.

14. Om ja på ovanstående, varför?

För att få vara i fred och plugga.

Slippa plugga.

Annan orsak:

15. Hur ofta använder du mobilen i skolarbetet, (t.ex. tagit ett kort till en redovisning)?

Aldrig

Någon enstaka gång

1-2 ggr/månad

Cirka 1 gång/vecka

2-5 ggr/vecka

Oftare

16. Har du någon gång blivit **uppmanad av läraren** att använda mobilen på lektionen?

Aldrig. Gå vidare till fråga 18

Någon enstaka gång

1-2 ggr/månad

Cirka 1 gång/vecka

2-5 ggr/vecka

Oftare

17. I så fall, till vad?

.....
.....

Om regler för mobiltelefoner i skolan

18. Har din skola regler för mobiltelefonanvändning?

Ja

Nej, inte vad jag vet. •Gå vidare till fråga 21.

Egen kommentar:.....

19. Upplever du att *eleverna* följer skolans regler angående mobiltelefoni?

Alltid

Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden.

Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan.

Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.

Jag märker att elever bryter mot reglerna flera gånger om dagen.

20. Upplever du att *lärarna* följer skolans regler angående mobiltelefoni?

Alltid

Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden.

Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan.

Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.

Jag märker att lärare bryter mot reglerna flera gånger om dagen.

21. Upplever du att det är olika för olika lärare vad som är tillåtet?

Ja

Nej

Vet inte

22. Använder du mobilen under lektioner olika mycket beroende på vilken lärare du har?

Ja

Nej

23. Känner du till att det finns en lag som ger lärare rätt att beslagta störande utrustning, som t.ex. mobiltelefoner?

Ja

Nej

24. Vad tycker du om den nya lagen som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning?

Mycket bra

Bra

Mindre bra

Dåligt

Har ingen uppfattning

25. Har din mobiltelefon blivit beslagtagen?

Nej

Det har hänt 1-2 gånger

Det har hänt fler än 3 gånger

26. Hur ofta händer det att mobiltelefoner beslagtas av läraren?

Aldrig

1-2 ggr/månad

Cirka 1 gång/vecka

2-5 ggr/vecka

Oftare

27. Har du förståelse för att lärare och andra elever kan uppleva mobiltelefoner som störande under lektionstid?

Ja

Nej

Vet inte

28. Tycker du det ska vara tillåtet att använda mobiltelefon i klassrummet? (flera alternativ är möjliga)

Ja

Ja, men bara om det kan ske tyst

Ja, men bara om det är bra för skolarbetet

Nej

Har ingen uppfattning

29. Vilka av följande aktiviteter bör vara tillåtna på lektionstid?	bör vara tillåtet	bör vara förbjudet
Ringa upp	•	•
Svara	•	•
Använda adressboken	•	•
Läsa SMS	•	•
Skriva SMS	•	•
Lyssna på musik via hörlurar	•	•
Spela upp musik via mobilens högtalare	•	•
Lyssna på Radio via hörlurar	•	•
Lyssna på Radio via mobilens högtalare	•	•
Almanacksfunktionen	•	•
Räkna	•	•
Spela	•	•
Chatta	•	•
Fotografera	•	•
Titta på bilder	•	•
Som klocka	•	•
Som spegel	•	•
Annat:.....	•	•

Egen kommentar:.....

.....

30. Övriga kommentarer om mobiltelefonanvändning i klassrum under lektionstid:

.....

.....

Tack för din medverkan!

8.2 Lärarenkäten

Om dig

1. Är du man eller kvinna?

Man

Kvinna

2. Vilka ämnen undervisar du i?

.....
.....

3. Vilket/vilka program arbetar du på?

.....

4. Vilken/vilka årskurs undervisar du på?

Årskurs 1

Årskurs 2

Årskurs 3

Om din mobiltelefon

5. Har du mobiltelefon?

Ja

Nej

6. Hur använder du din mobiltelefon i klassrummet?

- Inte alls
- Ringa
- Hantera adresser
- Surfa
- Läsa SMS
- Skriva SMS
- Lyssna på musik
- Lyssna på radio
- Använda almanackan
- Som påminnelse för aktivitet
- Räkna
- Spela
- Chatta
- Fotografera
- Titta på bilder
- Som klocka
- Som spegel
- Annat:

7. Hur hade du mobilen påslagen på lektionerna igår?

- Inte alls, dvs. strömmen avslagen
- Påslagen utan ljud och utan vibration
- Påslagen utan ljud men med vibration
- Påslagen med ljud men utan vibration
- Påslagen med ljud och vibration

8. Om den ringer, svarar du?

- Ja
- Ja, ibland
- Nej

9. Om du får ett SMS, svarar du då omgående?

- Ja
- Ja, ibland
- Nej

10. Om den ringer, ringer den högt eller surrar den bara?

- Ringer högt
- Surrar (vibrerar)bara

11. Blir du störd av att **din** telefon ringer?

- Ja
- Ja, ibland
- Nej

Om regler för mobiltelefoner i skolan

12. Har ni uttalade regler om mobiltelefonanvändning på din skola?

- Ja.
- Nej, beslut har tagits att inte sätta upp regler angående mobilanvändning.
- Nej, inte vad jag vet.

13. Om ja, följer du reglerna?

- Ja
- Nej

14. Om ja på fråga 13, upplever du att dina lärarkollegor följer reglerna?

- Alltid
- Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden.

- Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan.
- Jag märker att lärare bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.
- Jag märker att lärare bryter mot reglerna flera gånger om dagen.

15. Om ja på fråga 13, upplever du att *eleverna* följer skolans regler angående mobiltelefoni?

- Alltid
- Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i månaden.
- Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång i veckan.
- Jag märker att elever bryter mot reglerna ungefär en gång om dagen.
- Jag märker att elever bryter mot reglerna flera gånger om dagen.

16. Om ni har uttalade regler om mobiltelefonanvändning, vad tillåter du och vad tillåter du inte? Markera även om det finns något du tycker är bra med mobiltelefonen.

Detta får inte förekomma	Detta får förekomma	Vad är bra med mobilen
<ul style="list-style-type: none"> • Ringa • Hantera adresser • Surfa • Läsa SMS • Skriva SMS • Lyssna på musik • Lyssna på radio • Använda almanackan • Som påminnelse för aktivitet • Räkna • Spela • Chatta • Fotografera • Titta på bilder • Som klocka • Som spegel • Annat: 	<ul style="list-style-type: none"> • Ringa • Hantera adresser • Surfa • Läsa SMS • Skriva SMS • Lyssna på musik • Lyssna på radio • Använda almanackan • Som påminnelse för aktivitet • Räkna • Spela • Chatta • Fotografera • Titta på bilder • Som klocka • Som spegel • Annat: 	<ul style="list-style-type: none"> • Ringa • Hantera adresser • Surfa • Läsa SMS • Skriva SMS • Lyssna på musik • Lyssna på radio • Använda almanackan • Som påminnelse för aktivitet • Räkna • Spela • Chatta • Fotografera • Titta på bilder • Som klocka • Som spegel • Annat:

Kommentarer.

.....

.....

17. Hur många gånger har du ingripit gentemot mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?

- 1-3 gånger
- 3-10 gånger
- Fler än 10 gånger
- Inte alls

18. Hur många gånger har du blivit **avbruten/distraherad** på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?

- 1-3 gånger
- 3-10 gånger
- Fler än 10 gånger
- Inte alls

19. Om du blev **avbruten/distraherad** av elevernas mobilanvändande i klassrummet någon gång den senaste veckan, vad gjorde eleverna (vad var orsaken)?

- Ringde
- Svarade
- Läste SMS
- Skrev SMS
- Lyssnade på musik via hörlurar
- Spelade upp musik via högtalaren
- Lyssnade på Radio
- Som påminnelse för aktivitet
- Spelade
- Fotograferade
- Tittade på bilder
- Som klocka
- Som spegel
- Annat:

20. Hur många gånger har du blivit **irriterad** på grund av mobilanvändning i klassrummet den sista veckan?

- 1-3 gånger
- 3-10 gånger
- fler än 10 gånger
- Inte alls

21. Om du blev **irriterad** av elevernas mobilanvändande i klassrummet någon gång den senaste veckan, vad gjorde eleverna?

- Ringde

- Svarade
- Använde adressboken
- Surfade
- Läste SMS
- Skrev SMS
- Lyssnade på musik via hörlurar
- Spelade upp musik via högtalaren
- Lyssnade på Radio
- Almanacks-funktionen
- Som påminnelse för aktivitet
- Räknade
- Spelade
- Chattade
- Fotograferade
- Tittade på bilder
- Som klocka
- Som spegel
- Annat:

22. Ser du mobiltelefonen som en tillgång i klassrummet i något sammanhang?

Ja, till att: [\(flera kryss kan anges\)](#)

låta eleverna använda kameran för att fota, t.ex. till en redovisning.

använda kameran för att fota av anteckningar på tavlan.

låta eleverna använda kameran för att fota av en labb eller dyl.

kontakta en frånvarande elev.

SMS:a snabba förändringar i schemat.

.....

.....

.....

Nej, aldrig

Har ingen uppfattning

23. Har du någon gång uppmanat eleverna att använda mobilen på lektionen?

Aldrig

Någon enstaka gång

Några gånger per vecka

I stort sett dagligen

Till vad?

.....
.....
.....

24. Vad tycker du om den nya lagen som ger läraren rätt att beslagta störande utrustning?

Mycket bra

Bra

Mindre bra

Dåligt

Har ingen uppfattning

25. Har du beslagtagit någon störande utrustning som t.ex. mobiltelefon, MP3-spelare eller dylikt någon gång?

Aldrig

Det har skett någon enstaka gång

Det händer flera gånger per vecka

Det händer i stort sett dagligen